

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ПрАТ «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ»**

Кафедра права та соціально -гуманітарних дисциплін

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав.кафедрою

к.ю.н., доцент Гулевська Г.Ю.

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ШИРОКІВСЬКОЮ ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

Виконала

ст. гр. ПУА 211- м

(підпис)

Є.В.Гаврилюк

Керівник

к.ю.н., доц.

(підпис)

Г.Ю.Гулевська

Запоріжжя
2022

**ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**
Кафедра права та соціально - гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
к.ю.н., доцент Гулевська Г.Ю.

«___» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ
студентки гр. ПУА-211м,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Гаврилюк Є.В.

1.Тема: УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ШИРОКІВСЬКОЮ ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Затверджена наказом по інституту «___» червня 2022 р. № _____

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: «___» січня 2023 р.

3. Перелік питань, що підлягають розробці:

- розглянути основні теоретичні засади системи управління територіальних громад;
- дослідити сутність концепції та ознаки системи управління територіальних громад;
- визначити адміністративно-правові основи системи управління територіальних громад;
- проаналізувати міжнародний досвід формування системи управління в територіальних громадах;

- надати загальну характеристику організаційно - управлінської структури Широківської територіальної громади;
- провести діагностику системи управління Широківської територіальної громади;
- оцінити за допомогою SWOT- аналізу формування системи управління Широківської громади в умовах воєнного стану;
- сформувати напрями удосконалення системи управління територіальних громад;
- зробити висновки по удосконаленню механізмів системи управління територіальних громад в умовах воєнного стану.

РЕФЕРАТ

Магістерська дипломна робота: 112 с., 5 табл., 5 рис., 2 дод., 76 джерел літератури.

Об'єктом роботи є методичні та теоретичні основи формування системи управління Широківської територіальної громади.

Предметом дослідження є напрями вдосконалення системи управління на прикладі Широківської ради Запорізького району Запорізької області.

Метою магістерської дипломної роботи є аналіз сутності, завдань і необхідності системного аналізу системи управління територіальної громади, а також дослідження методів, принципів і методик аналізу системи управління територіальної громади та надання пропозицій щодо її вдосконалення.

У першому розділі роботи визначені теоретичні підходи до визнання системи управління об'єднаної територіальної громади, розглянуто методологічні засади системи управління територіальної громади, обґрунтовано нормативно – правове забезпечення діяльності Широківської об'єднаної територіальної громади.

У другому розділі надано загальну характеристику Широківської територіальної громади, проаналізовано організаційно-управлінську структуру, проведено діагностику проблем системи управління Широківської територіальної громади під час бойових дій у Запорізькій області.

У третьому розділі сформовані основні напрями удосконалення системи управління територіальних громад в умовах воєнного стану.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ, ВОЄННИЙ СТАН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРИАЛЬНИХ ГРОМАД	12
1.1 Соціально – економічна сутність концепції та ознаки системи управління територіальних громад	12
1.2 Адміністративно – правові основи системи управління територіальних громад	26
1.3 Міжнародний досвід формування системи управління в територіальних громадах	32
Висновки до розділу 1.....	43
РОЗДІЛ 2 АНАЛІТИКО- ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ШИРОКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРИАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗАПОРІЗЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)	45
2.1 Характеристика та аналіз організаційно - управлінської структури Широківської територіальної громади Запорізького району Запорізької області	45
2.2.Діагностика системи управління Широківської територіальної громади в період воєнного стану.....	58
2.3.SWOT- аналіз формування системи управління Широківської громади в умовах воєнного стану	74
Висновки до розділу 2	84
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ШИРОКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРИАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	85
3.1.Формування напрямів удосконалення системи управління територіальних громад як запорука отримання перемоги.....	85
3.2. Практичні удосконалення механізмів системи управління	

	6
територіальних громад в умовах воєнного стану	92
Висновки до розділу 3.....	101
ВИСНОВКИ	102
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104
ДОДАТКИ	112

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
А		
абсолютний, абсолютне	абс.	при цифрах
В		
відносний, відносне	відн.	при цифрах
Г		
гривня, гривень	грн.	при цифрах
К		
копійка	коп.	при цифрах
М		
місто	м.	по тексту
Р		
розділ	розд.	при цифрах та у примітках
район	р-н	по тексту
редакція, редактор	ред.	по тексту
рисунок	рис.	по тексту
С		
сторінка	стор.	при цифрах та у примітках
Т		
таблиця	табл.	по тексту
тисяч гривень	тис. грн.	при цифрах та у примітках

ВСТУП

Актуальність теми. Виклики сучасності актуалізують проблему розвитку місцевого самоврядування, розширення прав та повноважень територіальних громад через їх об'єднання, що в усьому світі розглядається як ознака демократичного вибору країни. Об'єднання територіальних громад спрямовано на покращення соціально-економічної системи та підвищення рівня життя населення, що є одним з найбільш пріоритетних напрямів державної політики.

Провідне місце в запровадженій в Україні системі місцевого самоврядування посідають територіальні громади. Визнання на найвищому законодавчому рівні територіальної громади як джерела самостійної форми публічної влади в Україні, первинного суб'єкта, носія функцій і повноважень місцевого самоврядування вимагає формування та функціонування громади не як простої сукупності жителів певного населеного пункту, а як дієздатного суб'єкта, соціально і політично активного, самодостатнього з точки зору забезпечення матеріально-фінансовими ресурсами, спроможного на ефективне та відповідальне управління власними справами, а також потребує узгодження його статусу з правовим статусом інших суб'єктів місцевого самоврядування, побудови ефективної системи розподілу функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Під час виконання даної роботи були розглянуті та проаналізовані праці різноманітних вітчизняних та зарубіжних вчених таких як: В. Вакуленка, В. Куйбіди, М. Карпи, Т. Лукіної, Ю. Молчанової, Е. Сергієнко, В. Олуйко, Н. Паращенко, Ю. Підлісної та інших дослідників.

Теоретичні положення та методичні підходи котрі вони запропонували лягли в основу для подальшого дослідження.

Загальнотеоретичні питання організації, правового регулювання і практики застосування місцевого управління в Україні знайшли відображення впрацях вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків: В. Бакуменка, Р. Безсмертного, Ю. Ганушука, І. Дегтярьової, І. Дробота, І. Козюри, С. Чернова

та ін. Теоретичні проблеми державного управління, публічного управління та адміністрування, співвідношення централізації та децентралізації, відносин між владою та суспільством досліджували такі вітчизняні вчені, як В. Авер'янов, М. Баймуратов, Ю. Сурмін, В. Сиченко, В. Токовенко, О. Шпак та ін.

Перед Україною стоїть проблема здійснення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, ефективного впровадження в життя якої сприятиме реалізації політики європейської інтеграції та розвитку співробітництва з європейськими інституціями. Тому тема дипломної роботи з огляду на останні напрацювання щодо розвитку системи публічного управління та адміністрування в Україні є досить актуальною.

Важливою стратегією у сфері європейської інтеграції передбачено швидкий комплексний перехід до сучасних методів роботи, сприяння розвитку міжвідомчої взаємодії на горизонтальному рівні, розширення повноважень середньої та нижньої управлінських ланок у сфері обміну інформацією, заохочення активності, ініціативності, глибокої продуманості пропозицій і бачення кінцевих результатів їх реалізації, вивчення та використання кращих практик зарубіжного досвіду в процесі модернізації системи організації публічної влади.

Мета й завдання дослідження. Метою даного дослідження є вивчення процесів соціально-економічного розвитку територіальних громад з позиції досягнення цілей адміністративно-фінансової децентралізації, виявлення ризиків у формуванні їх фінансово-економічного потенціалу, наукове обґрунтування напрямів удосконалення інструментарію реалізації реформ у частині досягнення спроможності громад в умовах воєнного стану.

Завданнями магістерської дипломної роботи є:

- розглянути основні теоретичні засади системи управління територіальних громад;
- дослідити сутність концепції та ознаки системи управління територіальних громад;

- визначити адміністративно-правові основи системи управління територіальних громад;
- проаналізувати міжнародний досвід формування системи управління в територіальних громадах;
- надати загальну характеристику організаційно - управлінської структури Широківської територіальної громади;
- провести діагностику системи управління Широківської територіальної громади;
- оцінити за допомогою SWOT- аналізу формування системи управління Широківської громади в умовах воєнного стану;
- сформувати напрями удосконалення системи управління територіальних громад;
- зробити висновки по удосконаленню механізмів системи управління територіальних громад в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є процеси с та теоретичні основи формування системи управління об'єднаних територіальних громад.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади системи управління об'єднаних територіальних громад.

Методи дослідження: системний підхід для теоретичного визнання сутності системи управління розвитку територіальних громад; пізнання – при дослідженні теоретичних основ щодо удосконалення організації територіальної громади; порівняльний – при аналізі показників для вивчення динаміки розвитку громади; аналітичний – при аналізі показників; евристичні методи для формулювання мети, завдань роботи, висновків та рекомендацій щодо кількісних і якісних характеристик показників, індукції та дедукції, систематизації та узагальнення; логіко-формалізовані; економіко математичні.

Наукова новизна одержаних результатів: дістало подальшого розвитку визначення суті системи управління розвитку територіальних громад; запропоновано та науково обґрунтовано концептуальний підхід до модернізації системи управління Широківської громади в умовах воєнного

стану України, який інтегрує сукупність теоретико-прикладних положень щодо вдосконалення системи публічної влади на основі впровадження в діяльність принципів належного врядування, що в комплексі формують низку заходів з орієнтацією на більш ефективне використання інституту представництва інтересів територіальних громад району й публічної влади через обґрунтування доцільності переходу до нових управлінських структур.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що теоретичні і методичні положення, висновки і рекомендації доведені до рівня практичних рекомендацій, а результати дослідження можуть бути використані при підготовці аналітичних матеріалів і практичних рекомендацій системи управління громади в умовах воєнного стану.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є підручники, навчальні посібники, статті, законодавчі акти з системи управління громади в умовах воєнного стану України.

Обсяг та структура магістерської дипломної роботи. Основний зміст роботи викладено на 112 сторінках комп'ютерного тексту, включаючи введення, три розділи, висновки, рекомендації. Перелік використаних джерел містить 76 джерел. У роботі наведено 5 таблиць, 5 рисунків, 2 додатки.

Матеріали дослідження пройшли апробацію на XXIV Науково-практичній конференції студентів ЗІЕІТ (м. Запоріжжя, 13 грудня 2022 р.). Гаврилюк Є. В. (ПУА -211м) Досвід взаємодії органів публічного управління з громадянським суспільством у Широківській громаді в умовах воєнного стану (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД1.1 Соціально – економічна сутність концепції та ознаки системи
управління територіальних громад

Процес глобалізації світової економіки вводить нові закономірності і змінює рівні відповідальності за місцевий розвиток. Глобалізація світової економіки призводить до посилення ролі громад в економічному розвитку локальних територій та країни.

Наше суспільство вже усвідомлює, що розвиток України залежить від можливості та зацікавленості громад займатися місцевим розвитком. Завершення процесів децентралізації та реформ самоврядування, практична реалізація принципу повсюдності місцевого самоврядування покладе на лідерів громад інший рівень відповідальності за розвиток.

Територіальна громада – це спільнота громадян, які усвідомлюють свої права й інтереси, демонструють конструктивне вміння розв’язувати питання власного розвитку, залагоджувати конфлікти, можуть керувати економічною, соціальною та культурною сферами життєдіяльності громади й реалізовувати власну стратегію розвитку.

Створення територіальних громад (далі – ОТГ) передбачає створення нового адміністративного центру для всіх міст, сіл і селищ, які увійшли до її складу, та проведення виборів керуючих органів територіальних громад. Основні управлінські важелі – у голови та ради ОТГ, яка формує свій виконавчий комітет, до складу якого також входять (за посадою) старости в разі формування радою ОТГ старостинських округів. Голова ОТГ та рада ОТГ підпорядковуються тільки відповідній громаді, тоді як держава

зобов'язана забезпечувати нагляд за законністю їхніх рішень. Старости, які представляють інтереси села, звітують перед виборцями та перед радою ОТГ.

Територіальні громади мають перетворитись із об'єкта управління на суб'єкт управління і самостійно забезпечувати свою спроможність. Територіальні громади нести будуть відповідальність за планування свого розвитку, за економічне майбутнє та добробут. Тому місцеві влади повинні розуміти особливості сучасного розвитку, володіти необхідними знаннями, інформацією, навичками та досвідом, щоб забезпечити більшу конкурентоспроможність своїх громад.

На сьогодні відродження в Україні на конституційній основі інституту самоврядування з відповідними органами управління та самодостатніми місцевими бюджетами, запровадження практики делегування державних повноважень місцевим органам влади створюють надійну основу для формування європейських стандартів організації суспільного життя і водночас зумовлюють пошук нових шляхів забезпечення розвитку об'єднаної територіальної громади.

Розробка теоретичних засад формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади передбачає насамперед розкриття та аналіз базових категорій у такій послідовності: «територіальна громада», «розвиток», «об'єднана територіальна громада», «стратегія розвитку» «формування стратегії розвитку». Визначення територіальна громада не може бути здійснене без виявлення змісту категорії «громада». В тлумачному словнику української мови «громада» визначається як група людей, об'єднаних спільністю становища, інтересів.

Згідно з визначенням, наведеним у «Енциклопедії державного управління», в загальному значенні «територіальна громада» є спільнота людей, об'єднаних різноманітними стійкими формальними та неформальними зв'язками, які обумовлені спільним проживанням у межах села, селища, міста [5].

Чинна Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» вводять категорію «територіальна громада», під якою розуміють сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Тому при розробці її теоретичної моделі слід враховувати, що територіальна громада — це складна форма суспільної організації, сукупність людей (місцевих жителів), які мають право на публічних засадах у межах певної території на реалізацію приватних цілей у публічно-правовій формі.

Отже, територіальна громада — це первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб — жителів (громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців, вимушених переселенців), що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста і безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення та пов'язані індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру

Відповідно до положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні до цілей реформування адміністративно-територіального устрою держави в контексті децентралізації, як слушно зазначають окремі дослідники, слід віднести:

- 1) формування нової системи адміністративно-територіального устрою держави;
- 2) розмежування повноважень (оптимальний розподіл) між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою;
- 3) формування критеріїв для адміністративно-територіальних одиниць різного рівня адміністративно-територіального устрою держави [34].

Системи управління являють собою сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, що утворюють впорядковану цілісність, єдність. Основою упорядкування системи управління є, як правило, мета її функціонування.

Системи управління містять [35]:

- органи управління (посади і підрозділи), сукупність яких можна охарактеризувати як суб'єкт управління (працюючі в них люди є суб'єктами управлінської діяльності);
- комунікаційні канали, за допомогою яких здійснюється взаємодія в системі управління;
- набір цілей, стратегій, методів, технологій, процедур, розпоряджень, що регламентують виконання управлінських дій, юридично закріплених норм і правил, у єдності складають механізм управління;
- матеріальну інфраструктуру управління.

Система управління повинна відповідати організаційних цілей, бути внутрішньо збалансованою, гнучкою і адаптивною, доступної контролю, допускати неформальні зв'язки між людьми.

Система управління - це процес створення, вдосконалення та підтримки функціонування організаційної структури при реалізації прийнятого управлінського рішення та розробленого плану заходів.

Суб'єктами управління (керуюча підсистема) є керівники різного рівня, наділені повноваженнями у сфері прийняття рішень у певних сферах діяльності організації:

- керівники вищих рівнів управління: директори, їхні заступники, керівники великих підрозділів (департаментів, філій, відділень та ін.);
- керівники середньої ланки: начальники функціональних підрозділів та їх частин (відділів, груп, бюро, лабораторій, секторів і ін.);
- керівники нижнього рівня управління: начальники виробничих ділянок, бригадири та ін.;
- організатори певних видів робіт[35].

Усім цим керівникам слід пам'ятати, що хороший організатор - це той, хто не тільки сам добре працює, але і той, у кого добре працюють підлеглі.

Об'єкт управління (керована підсистема) являє собою елементи організації, які сприймають управлінське вплив і підпорядковують йому свою діяльність.

Об'єкти організаційної діяльності - весь склад взаємопов'язаних структурних підрозділів організації (групи виконавців, дільниці, цехи, відділи, сектори, лабораторії і т.п.) [32].

Для того щоб така взаємодія була ефективним, суб'єкти управління повинні:

- відповідати один одному, бути сумісними, що дозволить їм повністю реалізувати свої потенційні можливості;
- володіти в рамках єдності відносною самостійністю, що дозволяє оперативно відгукуватися на зміну ситуації;
- здійснювати між собою двосторонню взаємодію, що полегшує коригування помилкових рішень, прийнятих на верхніх поверхах управлінської структури;
- бути зацікавленими в прийнятті оптимальних рішень та їх точному виконанні.

Перераховані умови забезпечують керованість організації, тобто її адекватну реакцію на управлінські впливи.

Сукупність органів управління (посад, підрозділів), що реалізують його функції, що перебувають у певному взаємному співвідношенні і супідрядності і пов'язаних між собою комунікаційними каналами, складають адміністративний (управлінський) апарат. Частина апарату, взяті в певному взаємному розташуванні і пов'язані системою розподілу завдань, повноважень, відповідальності, офіційних відносин, утворюють організаційну структуру (не плутати зі структурою самої організації).

Органи управління підрозділяються на органи загального управління (вище керівництво організації), органи лінійного управління, керівні

підрозділами основної діяльності, і органи функціонального управління, розпорядчі необхідні способи вирішення управлінських проблем.

Сукупність органів управління, вирішальних загальну задачу, утворює ланка управління, а органів одного рівня - управлінську щабель.

Потрібно мати на увазі, що процес управління здійснюється за допомогою офіційних і неофіційних інструментів (сукупності угруповань, їх лідерів, неформальних контактів між людьми) [28].

Таким чином, повна система управління складається з двох частин - офіційної та неофіційної, які необхідно розглядати в єдності.

На чолі органу управління знаходиться управлінська посада - організаційна одиниця, яка реалізує сукупність його прав, обов'язків і відповідальності; всі інші посади лише забезпечують ці дії і є по відношенню до неї підлеглими. Посада існує, поки реалізує стосовні до неї функції, виходячи з яких на осіб, які займають її, покладаються певні службові обов'язки.

Прийняті у 2020 р. урядові та парламентські рішення дали змогу масштабувати процеси децентралізації на усій території країни, завершити процес створення спроможних громад та здійснити нове адміністративне районування країни. Саме цей фундамент реформи, до створення якого Україна йшла більше шести років, складає базис побудови якісно нової системи органів місцевого самоврядування.

З досвіду розвинутих країн можна визначити такі шляхи удосконалення реформи децентралізації в Україні, як:

- 1) чіткий розподіл повноважень, прав та обов'язків на всіх рівнях влади згідно з принципами демократії, які дадуть змогу збалансувати інтереси в системі публічних відносин;

- 2) розроблення та реалізація регіональної політики, спрямованої на забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку;

3) забезпечення реалізації способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

4) забезпечення розширення прав територіальних громад щодо вирішення проблем їхнього життєзабезпечення;

5) проведення бюджетної реформи з урахуванням державних та місцевих інтересів.

Визначивши політичний курс на децентралізацію, Україна практично обрала «партнерську» модель місцевого самоврядування, за якої держава усвідомлює підвищене значення територіальної громади як носія прямої демократії та повноцінного життєвого середовища для громадян.

Владним джерелом для інституту місцевого самоврядування, муніципальної влади є специфічний соціальний суб'єкт — територіальна громада, яка належить до того самого смислового ряду, що й поняття «община», «комуна», «місцевий колектив», «соціальна спільність», «спільність жителів», «асоціація мешканців», «місцевий соціум», «місцеве співтовариство», «соціально-територіальна спільнота»[30].

Розглядаючи поняття громади, необхідно розрізняти два його аспекти: об'єктивне соціальне явище та юридичне оформлення цього явища. Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою з притаманними будь-якій спільноті якостями. Ознаки територіальної громади як соціального явища представлені на рис.1.1

Рис. 1.1 Ознаки територіальної громади, як соціального явища

В юридичній літературі можна виділити кілька спроб охарактеризувати територіальний колектив. Так, В. Фадєєв, визначаючи поняття місцевого самоврядування, трактує його як право громадян місцевого співтовариства (населення даної території) на самостійне завідування місцевими справами [4].

М. Краснов говорить про місцеве співтовариство як про сукупність людей, які становлять населення самоврядних одиниць. Ю. Тихомиров у курсі «Публічне право» вживає термін «соціальна спільнота», під якою розуміє населення міст, сіл тощо. В. Кампо вважає, що початковим суб'єктом місцевого самоврядування фактично виступає територіальний колектив в особі жителів села (сіл відповідної сільради), селища або міста. Як вважає С. Попович, місцева співдружність є самоврядною, відділеною від державних органів співдружністю громадян, у якій вони самі вирішують деякі справи, що становлять спільний інтерес для певного населеного пункту [40].

Незважаючи на різноманітність підходів до розуміння територіальної громади, у літературі склався погляд на неї як на суспільне явище з певними притаманними їй ознаками. Визнання територіальних громад сіл, селищ та

міст суб'єктами державноправових процесів і правових відносин свідчить про те, що територіальна громада є суб'єктом публічного права. Проте поняття територіальної громади, за деяким винятком, аналізується лише в контексті публічно-правових явищ і в першу чергу відносин місцевого самоврядування.

Слід погодитися з В. А. Григор'євим, який вважає, що зазначені ознаки досить чітко окреслюють структурно-функціональний характер територіальної громади, але описують лише її зовнішню, атрибутивно, не розкриваючи її специфіки як особливої, відносно невеликої спільноти локально-територіального функціонування з притаманними їй демографічними, організаційними, економічними, соціально-психологічними, географічними та іншими особливостями [41].

О. І. Сушинський [43] до основних ознак територіальної громади відносить:

- а) сукупність людей, об'єднаних постійним проживанням у межах визначеної території чи адміністративно-територіальної одиниці;
- б) адміністративно-територіальну одиницю (село, селище, місто);
- в) наявність внутрішніх зв'язків членів територіальної громади;
- г) наявність колективної свідомості та спільних колективних інтересів;
- д) наявність органів, уповноважених вирішувати питання місцевого значення.

Таким чином, територіальна громада — це первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб, які постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення та пов'язані індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру.

Територіальні громади мають якості первинного суб'єкта влади та управління на місцевому рівні.

При цьому провідним фактором у проблемі формування правового статусу територіальних громад є їх роль у формуванні всієї системи органів публічної влади — від вищих до місцевих.

Установчий характер діяльності територіальних громад особливо чітко проявляється в процесах утворення та функціонування системи організаційно-правових суб'єктів місцевого самоврядування (місцевих рад, органів самоорганізації тощо), діяльність яких є вторинною щодо громад. Тому призначення законодавства полягає в утворенні політичного і правового поля формування дієздатних територіальних громад, їх функціонування як первинних соціальних суб'єктів публічної влади на місцях.

Поява в системі правових відносин територіальної громади, незважаючи на певні відмінності між її конституційним і фактичним статусом, має важливе значення для розвитку інститутів самоврядування. Ефективність територіальної громади залежить від громадян, які проживають на цій території, здатні виявляти ініціативу, організованість і громадську свідомість.

Базові результати системи управління розвитком громади та досягнення економічного ефекту її діяльності, на нашу думку, включають зростаючу динаміку залучених на територію інвестицій. Важливим компонентом механізму управління громадою є знаходження способів зацікавлення інвесторів до співпраці в рамках проектів сприяння її розвитку, нарощування обсягів підприємницької активності, в тому числі зростання числа підприємців-початківців, розвиток стратегічних для громади сфер. Розроблена методика оцінки залучення інвестицій охоплює лише деякі економічні показники, тоді як практично поза увагою залишаються розвиток інфраструктури, людського капіталу, підприємництва, соціальної сфери, природно-екологічного потенціалу території та ефективність управління ним з боку органів влади всіх рівнів. Відсутність уніфікованої методики діяльності органів влади та управління змушує шукати оптимальні підходи

до її розробки. Необхідно в неї включити, крім показників традиційної конкурентоспроможності:

- ступінь довіри населення відповідним органам влади;
- тісноту та ефективність взаємодії громадян з органами влади;
- обсяг та якість послуг, що надаються конкретним органом влади певній категорії споживачів;
- обсяг фінансування та інших ресурсів, що виділені для реалізації програмних заходів розвитку;
- інвестиційна привабливість території, привабливість умов та рівень організації процесу створення суб'єктів підприємницької діяльності, впровадження освітніх програм, консультаційних послуг тощо.

Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку територіальної громади охоплює:

- нормативно-правове забезпечення життєдіяльності територіальної громади (від міжнародного до локального рівня);
- механізми реалізації положень, передбачених нормативно-правовим забезпеченням;
- організаційні структури, у тому числі органи управління, які забезпечують реалізацію правових норм і передбачених механізмів;
- інституційні утворення, які беруть участь у реалізації положень нормативно-правових актів і життєдіяльності територіальних громад (демографічні – сім'я, домогосподарство);
- організаційні – органи самоорганізації населення, інститути громадянського суспільства, юридичні особи приватного права, що беруть участь у життєдіяльності громади);
- неформальні інститути (культура, релігія, соціальні зв'язки);
- систему освіти як середовище ретрансляції досвіду щодо життєдіяльності територіальної громади.

Упровадження інновацій у життєдіяльність територіальних громад обумовлена потребами цієї громади як у теперішньому часі, так і у стратегічній перспективі.

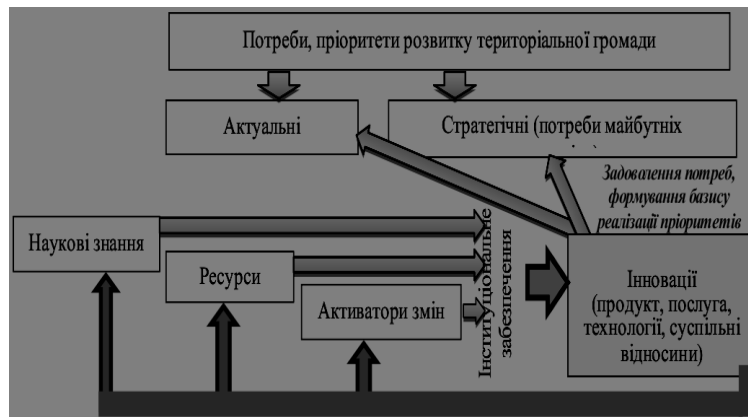

Рис. 1.2 Інноваційний процес територіальної громади

Управління може здійснюватись лише в тому випадку, коли існує реально діюча система, яка вирішує завдання управління. Якщо ця система є органічною частиною організації, її діями здійснюється управління організацією й вона не вирішує завдань, які відрізняються від управлінських, тоді її можна розглядати як спеціалізовану систему або як систему управління.

Система управління є формою реального втілення управлінських взаємозв'язків.

Вона виступає ніби у вигляді реально існуючої субстанції, за допомогою якої управління набуває конкретного змісту й конкретного вияву, а функція управління — практичної реалізації. В реальній дійсності управлінська діяльність — це функціонування системи управління.

Система управління складається й функціонує не тільки у відповідності зі змістом функції управління й характером відносин, які лежать в основі управлінських взаємозв'язків, а й у відповідності з умовами, в яких формується система управління, а також у відповідності з іманентно належними системі управління принципами її побудови, функціонування й перетворення.

Формування і застосування на практиці ефективних механізмів управління об'єднаними територіальними громадами дає змогу забезпечити кардинальні зміни рівня конкурентоспроможності територій.

Значна увага при цьому повинна зосереджуватися на розвитку рівня освіти та механізмів передачі знань, формуванні засад ноосферного розвитку та необхідності інтеграції програм середніх шкіл, професійних та вищих навчальних закладів. Водночас саме позитивна динаміка величини природно-ресурсного потенціалу на території та наявність творчого, професійного, високоосвіченого, фізично здорового репродуктивного людського ресурсу, що реалізує свої можливості у соціально-економічній, політико-правовій, культурно-етичній та інших сферах суспільних відносин, характеризує набуття сутнісних довгострокових переваг [43].

Стратегічні сфери розвитку є специфічними для кожної громади, оскільки формуються в залежності від географічних умов, структури населення, ефективності створеної організаційно-управлінської структури громади. Зважаючи на це, доцільними до застосування є різноманітні механізми управління в рамках досягнення стратегічних орієнтирів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Механізми управління громадою

Сфери застосування механізмів	Механізми розвитку громади
Залучення інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> - розроблена стратегія розвитку громади з визначенням напрямів та механізмів інвестиційної діяльності; - створення муніципальних фінансових, страхових, інвестиційних структур
Підприємницька активність	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння розвитку освіти «протягом життя», поліпшення кваліфікації людських ресурсів та їх адаптивності до мінливих умов, в тому числі бізнесової, маркетингової та управлінської діяльності; - сприяння розвитку сфери послуг, в тому числі для бізнесу; - підтримка діяльності місцевих громадських організацій, асоціацій та об'єднань; - підтримка міжмуніципального та міждержавного співробітництва;

	<ul style="list-style-type: none"> - створення експертних та консультаційних служб і центрів; - сприяння розробці, оформленню та поданню проектів суб'єктів малого підприємництва з метою фінансування національними та міжнародними фондами - розвиток місцевої інфраструктури; - удосконалення інформаційного забезпечення діяльності громади; - підтримка інновацій, знань і прикладних досліджень; - реалізація податкового стимулювання
<p>Підвищення конкурентноспроможності території</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння зростанню конкурентноспроможності місцевої продукції та суб'єктів господарювання, зареєстрованих та розміщених на території; - розвиток локальної економіки; - сприяння зростанню життєвого рівня членів громади; - зростання соціально-еколого-економічного потенціалу території; - сприяння реалізації цілей муніципалітетів силами комерційних структур (наприклад у Великобританії, діють комунальні банки, кредитні спілки, будівельні компанії тощо, що обслуговують інтереси територіальних громад; - діє широка європейська практика надання комунальних послуг приватними структурами, зокрема водопостачання, управління відходами, охороною здоров'я, освітою, громадським транспортом тощо); - розвиток рівня освіти та механізмів передачі знань, формування засад ноосферного розвитку та необхідності інтеграції програм середніх шкіл, професійних та вищих навчальних закладів
<p>Розвиток стратегічних сфер</p>	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка місцевих ініціатив з соціального підприємництва та заходів з корпоративної соціальної відповідальності; - підтримка диверсифікації економічної діяльності та створення нових робочих місць; - сприяння розвитку кластерної організації; - створення спеціальних інститутів для досягнення спільних цілей розвитку (наприклад, у Румунії діє система міжмуніципального співробітництва для розвитку інфраструктури та реалізації діяльності аварійно-рятувальних служб); - випуск муніципальних цінних паперів з метою мобілізації коштів та реалізація місцевих інвестиційних програм; - створення умов розвитку соціальних та екологічних видів діяльності; - сприяння підвищенню рівня духовної культури, профілактиці здоров'я та самореалізації населення; - сприяння підвищенню рівня екологічної безпеки території; - механізми, спрямовані на взаємоузгодження, врахування інтересів органів державної влади, місцевого самоврядування та жителів об'єднаних територіальних громад; - забезпечення системи відповідальності перед громадою

Публічне управління – цільовий механізм, що включає систему елементів, спрямованих на досягнення добробуту, інклюзивність розвитку партисипативної територіальної громади та примноження природно-ресурсного потенціалу території через узгодженість дій між її мешканцями, суб'єктами державного управління, громадськими організаціями та іншими учасниками у соціально-еколого-економічних сферах суспільного буття.

До ефективних механізмів управління громадою можна віднести ефективний місцевий розвиток, впровадження демократії та захист прав громадян, сприяння місцевим проектам розвитку. Останнє, головним чином, досягається за рахунок соціальної мобілізації всіх верств населення у громаді та залучених осіб, що спільними діями у формі партнерства уможливають досягнення цілей її розвитку [64].

На особливу увагу в умовах децентралізації заслуговує механізм створення та практичного втілення системи відповідальності за прийняті управлінські рішення, який має базуватися на принципах демократизму, прозорості та доступності.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, сьогодні єдиної думки щодо трактування відповідного поняття не існує. Думки вчених мають як спільні, так і відмінні риси.

1.2. Адміністративно – правові основи системи управління територіальних громад

Територіальна громада є не лише соціальним явищем, але й правовим.

Основним законом, що регулював добровільне об'єднання громад був Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» ухвалений 5 лютого 2015 року.

Закон описував процедуру добровільного об'єднання громад, проведення у них перших виборів, і правонаступництва органів самоврядування об'єднаної громади.

Закон запровадив інститут старост, які представляють інтереси сільських мешканців в раді об'єднаної громади.

Також, закон передбачав, що Кабінет Міністрів України надавав додаткову фінансову підтримку об'єднаним громадам.

Спочатку планувалося, що громади будуть утворюватися і ставати спроможними шляхом об'єднання згідно перспективних планів, що мали розроблятися згідно методики формування спроможних громад. Проте фактично закон дозволяв громадам об'єднуватися незалежно від затверджених перспективних планів, і на практиці перспективні плани часто змінювалися постфактум, щоб відобразити вже де-факто об'єднані громади.

Згодом ті громади, що об'єднувалися згідно з перспективними планами отримували весь спектр повноважень і суттєві ресурси, що їх до цього мали лише міста обласного значення.

У юридичній науці поняття «територіальна громада» не мало і не має єдності визначень та підходів дослідження. Серед усього їх кола умовно можна вирізнити такі концептуальні підходи, як територіальний, інтелектуально-комунікативний, публічно-правовий та комплексний. Виокремлення їх базується на визнанні науковцями тієї або іншої ознаки територіальної громади або їх сукупності як основоположної, понятійно-утворюючої.

Одне із найповніших визначень поняття територіальної громади наведено у Законі України № 280/97 «Про місцеве самоврядування в Україні»:

територіальна громада — це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів декількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Як правові суб'єкти територіальні громади приймають участь у цивільних відносинах, створюють юридичні особи публічного права

(комунальні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

В Україні існує видове різноманіття територіальних громад. Відповідно до Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування» можна виділити такі види територіальних громад:

- територіальна громада села;
- територіальна громада селища;
- територіальна громада міста;
- територіальна громада кількох поселень, у тому числі різного статусу у випадку їх добровільного об'єднання у єдину громаду;
- територіальна громада району у місті.

На рівні району або області держава не визнає існування територіальних громад як самостійних суб'єктів.

Частиною соціальної та правової суб'єктності територіальної громади є виконувати ними функції, тобто основні напрямки діяльності територіальної громади. Діапазон функцій територіальної громади, як і інших суб'єктів місцевого самоврядування, дуже широкий. Серед функцій територіальних громад великого значення набуває управлінська функція — встановлення цілей, планування, виконання роботи, контроль, оцінка, корегування плану.

Місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Власне кажучи, всі повноваження місцевого самоврядування є компетенцією територіальних громад, які можуть виконуватися ними як безпосередньо, так і через утворені територіальними громадами органи та обраних посадових осіб. Одночасно у територіальних громад є деякі повноваження, які не можуть бути перекладені на органи або посадових осіб місцевого самоврядування і вирішуються ними безпосередньо. Відповідно до законодавства України про місцеве самоврядування до цих повноважень

можна віднести утворення територіальної громади (наприклад, через об'єднання декількох в одну).

Виходячи з проведеного аналізу різних підходів, можна виявити такі основні ознаки територіальної громади, що знайшли закріплення в законодавстві України.

1. Територіальна — спільне проживання членів територіальної громади на певній території (у межах певної адміністративно-територіальної одиниці — села, селища, міста) (ч. 1 ст. 140 Конституції України, ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

2. Інтегративна — територіальна громада виникає на основі об'єднання всіх жителів, що постійно мешкають на певній території незалежно від того, чи є вони громадянами даної держави, іноземцями чи особами без громадянства (ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування»).

3. Інтелектуальна — в основі конституювання територіальної громади лежать спільні інтереси її членів, обумовлені необхідністю вирішення питань місцевого значення (ч. 1 ст. 140 Конституції України).

4. Майнова — територіальна громада є суб'єктом права комунальної власності, їй належить рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є в комунальній власності відповідних територіальних громад) (ч. 1 ст. 142 Конституції, статті 16, 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

5. Фіскальна — члени територіальних громад є платниками місцевих податків і зборів (ст. 67 Конституції України).

6. Самоврядна — закріплене в Конституції та в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» право територіальної громади на здійснення місцевого самоврядування.

Територіальним громадам як власникам і розпорядникам комунального майна законодавством визначено права та обов'язки щодо управління ним, а також реалізації інших прав як суб'єктів місцевого самоврядування відповідно до Конституції України, Європейської хартії про місцеве самоврядування,

законодавства України. Територіальну громаду можна зобразити як певну стійку живу систему, яку можна описати неперервною функцією трьох обов'язкових складових: жителів, ресурсів їх життєдіяльності та розвитку, інститутів, які забезпечують взаємодію членів територіальної громади між собою, а також щодо публічних ресурсів, які належать і використовуються цією громадою.

Рис.1.3. Життєдіяльність територіальної громади

Важливим документом щодо розвитку територіальних громад є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. Це основний планувальний документ для реалізації стратегій розвитку, координації державної політики в різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах і регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць і збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців [74].

Принципи місцевого самоврядування в Україні визначені положеннями ст. 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»:

1. народовладдя;
2. законності;
3. гласності;
4. колегіальності;

5. поєднання місцевих і державних інтересів;
6. виборності;
7. правової, матеріально-фінансової та організаційної самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами;
8. підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб;
9. державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування;
10. судового захисту прав місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

В Конституції України місцеве самоврядування визначає в собі:

- основу конституційного ладу і один з важливих принципів організації та функціонування влади в державі і є необхідною ланкою демократичного суспільства;
- форму народовладдя, яке передбачає згідно зі ст. 5 Конституції України здійснення народом влади безпосередньо і через органи місцевого самоврядування.
- права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Порядок формування та організація діяльності рад визначаються Конституцією України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами, а також статутами територіальних громад.

Органи місцевого самоврядування є юридичними особами і наділяються власними повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону.

Чисельність працівників органів місцевого самоврядування встановлюється відповідною радою у межах загальної чисельності, визначеної типовими штатами, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Органи місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, захисту прав та інтересів територіальних громад можуть об'єднуватися в асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання, які підлягають реєстрації відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Законом України № 157-VIII від 05.02.2015 року «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначено наступне: – ініціатором добровільного приєднання до об'єднаної територіальної громади можуть бути сільський, селищний голова, не менше третини депутатів від загального складу сільської, селищної ради, члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи, органи самоорганізації населення відповідної географічної території; – сільський, селищний голова забезпечує опрацювання та вивчення пропозиції щодо ініціювання добровільного приєднання до об'єднаної територіальної громади та її громадське обговорення, яке повинно бути проведено протягом 30 днів з дня надходження такої пропозиції. Після завершення громадського обговорення пропозиція подається до відповідної ради на наступну сесію для прийняття рішення про надання згоди на добровільне приєднання до об'єднаної територіальної громади.

Новацією українського законодавства у сфері місцевого самоврядування став Закон України № 1848-VIII від 09.02.2017р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старости села, селища». Нормами цього закону стало визначено поняття «старостинський округ» – це частина території об'єднаної територіальної громади, на якій розташовані один або кілька населених пунктів (крім адміністративного центру громади), інтереси мешканців яких представляє староста та впроваджено інститут

старости, який дозволить забезпечити комунікацію між владою та громадою села. Більше того, закон чітко визначає статус старости шляхом визначення просторових меж його діяльності, кола повноважень, підстав та порядку дострокового припинення повноважень, гарантій діяльності.

Отже, у період з 2014 по 2019 роки було сформовано значний масив нормативно-правових актів у сфері реалізації реформи місцевого самоврядування на засадах децентралізації, зокрема щодо добровільного об'єднання територіальних громад, їх співробітництва, передачі повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, фінансової децентралізації, що дозволить посилити функціональну та фінансову спроможність місцевого самоврядування.

З метою забезпечення комплексного відновлення територій прийнято ряд законодавчих актів. Зокрема, затверджена постанова Уряду № 1159, яка є практично дороговказом для громад: як розробляти програми комплексного відновлення їхніх територій. У таких програмах мають бути прописані кроки з відбудови, що поєднують як питання містобудування, так і соціально-економічного розвитку, вирішення інфраструктурних, екологічних та інших завдань. Розроблена програма комплексного відновлення території — це фактично планування майбутнього громад та підвищення їх інвестиційної привабливості.

1.3. Міжнародний досвід формування системи управління в територіальних громадах

В основу зарубіжної концепції територіальної громади покладений розгляд суб'єкта, специфікою якого є те, що територіальна громада розглядається як корпорація, що заснована на членстві громадян, об'єднаних фактором спільного проживання. Досвід свідчить, що членство в громаді пов'язувалося не лише з місцем проживання, але і з наявністю майнового інтересу.

Досвід розвитку зарубіжних країн свідчить про те, що оптимізація територіальної організації влади, зміцнення місцевого самоврядування, формування самодостатніх територіальних громад неможливе без проведення децентралізації влади, яка є основою забезпечення високого рівня життя населення, надання якісних послуг на локальному рівні. Забезпечення вдалого розвитку територіальних громад відповідає за сталий розвиток країни в цілому.

Для Європи особливого значення набула практика розробки та прийняття багатосторонніх міжнародних договорів держав-членів Ради Європи, що визначають законодавчі орієнтири та політику в галузі місцевої і регіональної демократії. В основі побудови систем місцевого самоврядування сучасних держав лежить їх адміністративно-територіальний устрій, що виступає однією з найважливіших складових організації держави.

Метою поділу території держави на відповідні адміністративно-територіальні одиниці є створення умов для формування найбільш ефективної системи публічної адміністрації, заснованої на врахуванні географічних, демографічних, економічних, соціальних, культурних та інших особливостей територіальних одиниць, що здійснюється з метою забезпечення її максимальної відповідності потребам населення. Відтак раціональна територіальна організація держави – основа формування дієвої системи публічної адміністрації загалом та місцевого самоврядування зокрема.

Адміністративно-територіальний устрій зарубіжних країн формувалася, як правило, під впливом географічних чинників у їх сукупності з економічними, соціальними та демографічними особливостями територій

У таких державах, як США, ФРН, Іспанія, Італія, Швейцарія та ін., основи сучасної системи адміністративно-територіального устрою сформувалися ще у XIX ст., у Франції – у XVIII ст., а у Великій Британії вони були закладені ще в епоху раннього феодалізму. Тому в системі адміністративно-територіального устрою деяких зарубіжних держав донині існують досить застарілі територіальні одиниці з невеликою територією та кількістю населення [12].

Водночас ряд країн для побудови дієвої системи територіальної організації влади пройшли через низку реформ у їх територіальному устрої. Так, комунально-територіальна реформа відбулася у 70-х роках ХХ ст. у Німеччині. У 80–90-х рр. подібні реформи, спрямовані на оптимізацію адміністративно-територіального устрою, проводились в Італії, Бельгії, Данії, Швеції тощо.

Якщо зробити неглибокий ретроспективний аналіз децентралізації влади на території нинішньої Польщі, то можна побачити, що перші правові норми у бік децентралізації — так звані «муніципальні акти», з'явилися у 19 сторіччі [2]. Тоді відбулася реформа муніципальних прав, яка змінила ситуацію в бік значного розширення можливостей мешканців, давши їм права діяти зважливих питань. Реформа, серед іншого, дала свободу в міста: вони більше не підпорядковувалися главам районів або маршалам.

У Пруссії, де з 1808 року було прийнято указ про міста, також спостерігалися кроки в бік децентралізації.

Згідно з його правилами, в рамках місцевого самоврядування місто створювало раду, функції якої було обрання міського управління. Управління повинні були бути схвалені центральним органам влади. У 1815 році було введено новий адміністративний поділ, при якому муніципалітети були найменшими адміністративними одиницями. Серед них було два типи: сільські і міські. За іншим актам 1850 року і в 1853 році муніципалітети отримали більше функцій. Міська влада мала право призупинити незаконне рішення, дисциплінарно карати мерів та інших членів. Суддя був у праві визначати в муніципальному бюджеті витрати, які рада не прийняла. Цей процес децентралізації в Пруссії, на той момент був направлений лиш на делегування повноважень [17]. В Австрії реформи децентралізації були значно відкладені. Цього не відбувалося до конституційної реформи під час «весни народів». Адміністративний поділ було введено в середині дев'ятнадцятого століття, коли почався процес створення місцевого управління в його сучасному вигляді.

Муніципальна влада була розділена між законодавчими та виконавчими органами. Завдання були розділені на власні і делеговані.

Починаючи із прийняття Європейської хартії місцевого самоврядування у 1985 році, розвиток децентралізації набув значного прискорення. Так, Європейська інтеграція призвела до більш відкритого прийняття рішень, в рамках якого, уряди об'єднуються як ефективні учасники політичного процесу в Європейському союзі, який використовує термін «Європа регіонів». Це пов'язано з тим, що якщо ЄС має підвищити свою легітимність, він повинен розвивати процес субсидіарності шляхом прийняття рішень на найнижчих рівнях влади.

Таблиця 1.2. Порівняльний аналіз змісту поняття місцевого самоврядування у Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування», Європейській хартії місцевого самоврядування

Конституція України, ст. 140	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 2, п. 1, 2	Європейська хартія місцевого самоврядування, ст. 3., ч. 1.
Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України	Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст	Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення

Таким чином, союз буде включати в себе погляди органів влади нижчого рівня, як спосіб децентралізації. Уряд Великобританії, найкраще адаптувався у нову політику. Місцеве самоврядування максимально використовує можливості, доступні для цього. Інноваційні місцеві органи влади можуть використовувати нові можливості для транснаціональних зв'язків і встановлення контактів з іншими союзами ЄС. Великобританія чітко висловлювала свої інтереси, враховуючи інституційні механізми, які в підсумку завадили інтересам децентралізації. Місцеве самоврядування є виборним інститутом і має більшу легітимність, ніж виборчі органи і приватні компанії. Прикладом є залучення влади до місцевого уряду.

Наприклад, в процесі консультацій з Зеленої книги (міське середовище), органи місцевого самоврядування влаштовують візити в інші міста для обміну досвідом. Ідея полягала не просто в стимулюванні міського середовища, але і у налагодженні діалогу між місцевими політичними інститутами. У Швеції процес європейської хартії місцевого самоврядування знайшов своє відображення у вигляді муніципалітету як спільноти. Ідея складається з різних поглядів на демократичні ідеали, цивільні, центральні відносини з місцевим урядом, місцеве політичне управління, організаційні принципи і контроль продуктивності.

Спостерігаючи як Швеція орієнтує ринок на муніципалітет в поєднанні з посиленням контролю з боку центрального уряду, можна помітити тенденції витіснення місцевого самоврядування. З іншого боку, місцева політична відповідальність за освіту і добробут інституційних інструментів не порушена. Принцип децентралізованої моделі Швеції був встановлений ще в 1862 році, коли було прийнятий перший Закон про місцеве самоврядування. Проте зараз, Швеція є країною місцевого самоврядування насамперед договірного порядку, як «тінь» центрального уряду і парламенту. Хоча роль місцевого самоврядування залишалася незмінною протягом 150 років, муніципалітети та окружні ради значно розширилися в ході розробки європейської хартії

самоврядування. Муніципалітети були об'єднані як політичні і професійні ресурси.

В основному у відповідь на це народжувалася досить масова критика, як на експерименти з «вільними комунами» протягом 1980-х років. У 1991 році новий закон про місцеве самоврядування було розширено на свободу функціонування комун. Більш того, децентралізація відповідальності відбулося в 1992 році (від цільових до загальних субсидій). Ці реформи були піком хвилі децентралізації, а також відправною точки для чогось нового [18]. З одного боку, Швеція зараз має порівняно високо децентралізовану політичну систему, але нове політичне спрямування також може означати, що розробка політики та надання послуг як правило, відсторонені від місцевих органів влади.

Процес децентралізації у деяких сучасних країнах характеризуються занадто сильною залежністю від центральної влади. Таке становище можна добре побачити на прикладі Австралії. Органи місцевого самоврядування Австралії завжди діяли під загрозою державного втручання управління і розпорядчими регулюваннями.

Найбільш вдалим досвідом побудови місцевого самоврядування та територіальних громад є досвід Польщі. Процес реформування системи місцевого самоврядування у Польщі можна розділити на два періоди – з 1990 по 1998 роки та з 1999 р. і до сьогодні.

Його першу фазу характеризує етап інституалізації, що мав на меті становлення нормативної бази, удосконалення територіальні структури, формування організаційні моделі. Разом з цим було вироблено й законодавчо закріплено основні принципи взаємодії органів державної влади з органами місцевого самоврядування. Інституалізацію було розпочато з перегляду Конституції 29 грудня 1989 р., коли польська влада відмовилась від існуювшої на той час моделі комуністичного режиму. Натомість, основними засадами влади було проголошено демократію, верховенство права, громадянські свободи. На тлі цього найголовнішим стало впровадження принципу широкого

самоуправління — територіального, фактично децентралізації, говорячи сучасною мовою українських реформ[19].

Наступним чинником став поділ влади на три гілки, фактично — розмежування «по вертикалі» сфер діяльності повноважень між аналогічними органами одного виду, діючими на різних рівнях територіальної організації держави, і встановлення певних правил і норм взаємовідносин між ними. Цей розподіл у подальшому передбачав становлення представницьких органів у територіальних одиницях. В контексті зазначених змін було також змінено назву держави з Польської Народної Республіки на Республіку Польща (РП).

Закріплення правових норм, що регулюють діяльність місцевого самоврядування, відбулося у Законі «Про територіальне самоуправління» від 8 березня 1990 р. Характерною рисою самоуправління стало створення локального управління, базовою ланкою якого стала окрема від державної влади одиниця — гміна. Жителі гміни отримали можливість утворювати територіальну спільноту на підставі фактору проживання на певній території. Найвищим органом гміни стала рада, що формується за допомогою виборів. Гміна також стала і господарською одиницею, отримавши власний бюджет. Наступний крок на шляху демократизації місцевої влади і удосконалення територіального управління було здійснено 1 січня 1999 р., коли відбулося відновлення самоврядування у воєводствах і повітах шляхом обмеження влади державної адміністрації у воєводстві. На меті була уніфікація організаційної структури країни. Воєводство є найбільшою одиницею територіального самоврядування та регіональною самоврядною спільнотою, яку на підставі закону утворюють мешканці воєводства [61].

Фундаментальними засадами адміністративно-територіальної реформи Республіки Польща можна визначити: децентралізацію державної влади, перехід державної адміністрації під муніципальний контроль, створення нового закону про місцеві вибори до місцевих рад, відтворення муніципальних юридичних осіб і відновлення майнових прав, обмеження державного втручання у місцеві справи.

Роблячи висновки, щодо статусу територіальних громад в Україні та його конституційної регламентації відповідно європейських стандартів на прикладі Республіки Польща слід відмітити необхідність наповнення цього статусу реальним змістом [61].

Особливо цінним для України є позитивний досвід функціонування у РП сільських територіальних громад, адже, пріоритетність розвитку сільських територіальних громад в Україні зумовлюється винятковою значущістю виробництва продукції сільського господарства та продовольства в життєдіяльності людини, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури [36].

У Німеччині, як і в Україні, територіальна громада є первинним суб'єктом місцевого самоврядування. Згідно зі ст. 28 (п. 2.) Конституції Німеччини 1949 року за громадою закріплене виключне право на вирішення справ локального спрямування в межах загальнодержавного законодавства. Вона визнає громади як «територіальні корпорації» та в загальних рисах регулює питання їх прибутків. Місцеве самоврядування в Німеччині має два рівні (райони та громади). Опис структур самоврядування є нелегким завданням, оскільки комунальний устрій належить до компетенції 16 федеральних земель, а Конституція (федеральний рівень) обмежується тим, що вона гарантує право на місцеве самоврядування. При цьому організація державного управління в різних землях може мати дуже суттєві відмінності. Критеріями при визначенні територіальної основи комунального самоврядування є такі: кількість населення, структура розселення, традиції, особливості історичного, соціального розвитку міст тощо. Розвиток місцевої демократії в Німеччині виражається через появу нових форм волевиявлення, а саме: «права жителя на клопотання», «побажання громадян», «рішення громадян» [38].

Дуже цінним для України є також досвід Франції, яка, в цілому досить схожа на Україну, зокрема, за своєю площею. Для адміністративного устрою Французької республіки характерним є поєднання управління місцевих

державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, причому із запровадженням ідеї децентралізації у цій країні все більше повноважень поступово переходить від органів державної до органів влади місцевої.

Децентралізація також створила у Франції три основні рівні територіальних одиниць з повним набором повноважень для кожного з них. Це комуна, департамент та регіон.

Розглянемо докладніше рівень комуни та функції, які покликані виконувати їхні виконавчі органи. Так, термін «комуна» у значенні територіальної громади вживається у Франції. Характерною рисою французьких громад є їх кількість – всього їх у Франції на 2020 рік налічувалося 36 682. Із них більше 22 тисяч громад налічують менш ніж 1 000 мешканців [63]. У кожній такій громаді є мер і муніципальна рада, повноваження яких не залежать від кількості населення. Не всі французькі комуни є найнижчою ланкою в адміністративно-територіальному устрої – комуни Парижа, Марселя та Ліона поділяються ще на муніципальні округи. Комунами управляють виборні муніципальні ради, до яких обирають депутатів шляхом загального прямого голосування кожні шість років [66].

В Основних законах таких унітарних держав, як Данія та Норвегія про місцеве управління взагалі нічого не сказано. Лаконічні в цьому питанні конституції Грузії та Франції. Водночас у новітніх конституціях інших країн місцевому управлінню присвячені цілі розділи (у хорватській – розділ «Устрій місцевого (локального) самоврядування», у болгарській – «місцеве самоврядування і місцева адміністрація», чеській – «Територіальне самоврядування», Основний закон Монголії 1992 р. – «Адміністративно-територіальні одиниці Монголії, їх управління») [75].

Крім того, конституції Італії 1947 р. (ст. 115, 116, 118, 199) [8], Іспанії 1978 р. (ст. 137) [75] та інших держав виокремлюють і певні специфічні принципи, які не лише торкаються функціонування місцевих органів влади, а й проголошують цілковиту автономію як неодмінний атрибут управління на місцях.

Розбудова системи місцевого самоврядування в Україні у контексті інтеграції в Європейський Союз потребує вдосконалення нормативно-правової регламентації правового статусу органів місцевого самоврядування та вдосконалення організаційної основи реалізації повноважень. Тому потребують нагального вирішення проблеми нормативно-правової, організаційно-правової, територіальної та матеріально-фінансової основ місцевого самоврядування в Україні.

Вартим уваги є той факт, що муніципальне управління може здійснюватися у різних організаційних формах, які в сукупності утворюють єдину модель системи місцевого самоврядування, за допомогою якої у рамках усієї країни вирішуються питання місцевого значення.

Під моделлю місцевого самоуправління розуміється форма організації влади територіальною громадою з метою найбільш ефективного вирішення питань місцевого значення.

Існує декілька моделей, які істотно відрізняються одна від одної за принципами формування органів місцевого самоврядування, характеру їх взаємовідносин із органами державної влади, за формами взаємодії представницьких і виконавчо-розпорядчих органів у системі місцевого самоврядування досвід яких може бути використаний в Україні [73].

Перша з моделей - *муніципальна (англосаксонська)* (виникла у Великобританії, потім була запозичена багатьма країнами, насамперед, колишніми британськими колоніями.

Характерною особливістю такої моделі є:

- 1) значна автономія органів місцевого самоврядування;
- 2) відсутність на місцях повноважних представників центральної влади, які б опікали органи місцевого самоврядування;
- 3) виборність ряду посадових осіб місцевого самоврядування;
- 4) органи місцевого самоврядування можуть робити лише те, що прямо передбачено законом – це так званий позитивний принцип правового регулювання;

5) контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування здійснюється переважно непрямим шляхом – через центральні міністерства, а також тут діє жорсткий судовий контроль).

Другою моделлю є *біполярна*, яка включає романо-германську, континентальну, французьку – Франція, Італія, Польща, Болгарія, Турція, Сенегал та ін. – поширена у країнах Європи, Африки, Латинської Америки та Близького Сходу [63].

Для цієї моделі характерні особливості:

1) у порівнянні з англо-американською моделлю тут більш високий ступінь централізації, а також наявне вертикальне підпорядкування;

2) поєднання місцевого самоврядування та прямого державного управління на місцях;

3) органам місцевого самоврядування дозволяється робити все, що не заборонено законом, що є негативним принципом правового регулювання. Континентальна модель може існувати на всіх субнаціональних територіальних рівнях (окрім низового) або лише на низовому рівні.

Третя модель – *іберійська* – поширена у Іспанії, Бразилії, Мексиці, Португалії – дуже наближена до континентальної моделі, передбачає, що управління на місцях здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (наприклад, ради) і відповідні головні посадові особи місцевого самоврядування (наприклад, мери, префекти), які одночасно є головами відповідних рад, їх виконавчих органів і затверджуються центральною владою, як представники державної влади у відповідних адміністративно-територіальних одиницях з правом контролю за діяльністю ради.

Четверта модель – *змішана* – поширена в Австрії, ФРН – характеризується ознаками англо-американської та континентальної моделі. Слід зазначити, що в науковій літературі, у якості самостійної муніципальної системи виділяють *місьцеве (комунальне) управління Німеччини*. (Правові засади цієї системи закладені ще у пруському Статуті міст, запровадженому фон

Штейном у 1808 р. Він передбачав розвиток системи общинного самоврядування: нарівні з представницьким міським органом утворювався колегіальний виконавчий орган – магістрат.)[60].

П'ята модель – *«радянська»* – (зберігається у тій чи іншій формі у В'єтнамі, КНР, КНДР, на Кубі. Характерні особливості:

1) базується на запереченні розподілу влади і визнанні повновладдя представницьких органів знизу до верху;

2) всі ради є органами державної влади на своїй території;

3) рада обирає інший державний колегіальний орган – виконавчий комітет, який одночасно підпорядковується цій раді та виконавчому комітету вищого рівня).

Кожна країна, зокрема Україна, на конституційному і законодавчому рівні може використати їх при формуванні власної моделі, орієнтуючись на аналіз власних національних умов організації та діяльності органів місцевого самоврядування з урахуванням адміністративно-територіального устрою, децентралізацією управління і передачею на місцевий рівень більших повноважень, а також історичних, фінансових та інших умов розвитку територій і формування держави в цілому.

Висновки до розділу 1

Проведено теоретичне узагальнення науково-методичних підходів до визначення категорії «системи управління територіальних громад».

Поява в системі правових відносин територіальної громади, незважаючи на певні відмінності між її конституційним і фактичним статусом, має важливе значення для розвитку інститутів самоврядування. Ефективність територіальної громади залежить від громадян, які проживають на цій території, здатні виявляти ініціативу, організованість і громадську свідомість.

Процеси організації функціонування органів місцевого самоврядування зарубіжних країн сприяють розвитку системи суспільно-правових цінностей здатних забезпечувати ефективне вирішення питань місцевого значення й утвердження на цій основі місцевого самоврядування в Україні.

Сучасну демократичну, соціальну, правову державу неможливо уявити без повноцінного функціонування системи місцевого самоврядування. Світовий досвід спонукає до пошуку такої моделі територіальної організації влади, яка б відповідала сучасним демократичним вимогам і забезпечувала права і свободи громадян, задоволення їх потреб та надання якісних та ефективних послуг. Місцеве самоврядування є важливим чинником демократизації суспільного життя, необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу.

Отже, вивчення соціально територіальної сутності та публічно-правової природи територіальної громади дозволяє охарактеризувати її як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з громадян України, іноземних громадян й осіб без громадянства, об'єднаних фактом постійного проживання на території населеного пункту (села, селища або міста) та спільністю місцевих інтересів, наділений гарантованим державою.

Активізація сучасних механізмів управління розвитком об'єднаних територіальних громад дозволить забезпечити загальнодержавний ефект в економічній, екологічній та соціальній сферах. На першочергову увагу, при виборі ефективних механізмів управління розвитком громади, заслуговують сфери залучення інвестицій, активізація активності підприємців, розвиток стратегічних сфер громад та підвищення їх конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ШИРОКІВСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

2.1. Характеристика та аналіз організаційно - управлінської структури Широківської територіальної громади Запорізького району Запорізької області

Юридична адреса: 70413, село Широке, вул. Центральна, 1.

Фактична адреса: 69089, Запоріжжя, вул. Розенталь, 7.

e-mail: shyroke.otg@gmail.com

Приймальня голови Широківської громади:

(061)286-21-20

Гаряча лінія (режим роботи з понеділка по п'ятницю з 8:00 по 20:00):

(061)286-21-21; (067)6126606 (Viber)

Голова громади Коротенко Денис Олександрович

Проводить особисті прийоми в центральному офісі громади:

м. Запоріжжя, вул. Розенталь, 7

Контакти:

69089, Запоріжжя, вул. Розенталь, 7.

shyroke.otg@gmail.com

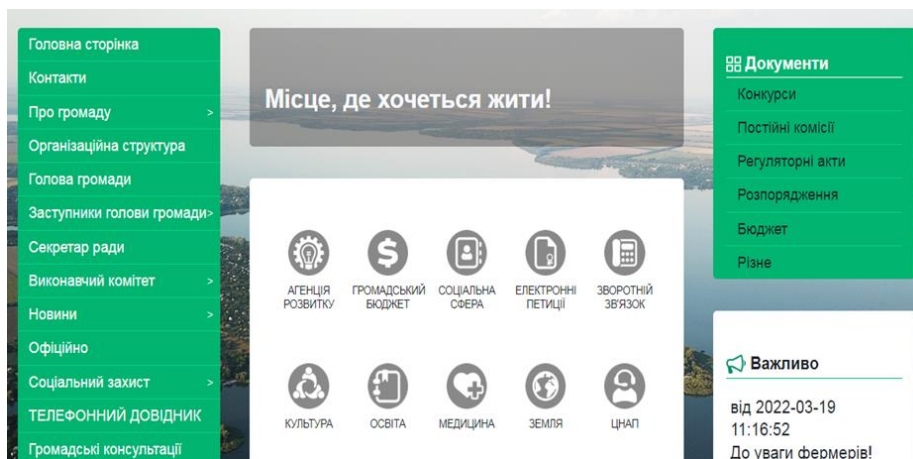

Рисунок 2.1 – Сайт Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області [<https://shyroke.org.ua/>]

Громада, площа території 447,4 км², була утворена шляхом об'єднання 7 сільських рад (33 села) і 2 селищ (Відрадне, Сонячне). Після завершення процесу децентралізації (25.10.2020 року) до складу громади увійшло 8 сіл Миколай Пільської сільської ради.

На сьогоднішній день громада складається з 35 сільських населених пунктів (з них 13 – з населенням менше 100 осіб): село Широке, село Зеленопілля, село Ручаївка, село Водяне, село Августинівка, селище Відрадне, село Світанок, село Новоселище, село Лемешинське, село Івангород, село Привітне, село Веселе, село Зоряне, село Петропіль, село Червоний Яр, село Надія, село Нововознесенка, село Новодніпровка, село Петропавлівка, село Лукашеве, село Придніпровське, село Привільне, село Гурського, село Малишівка, село Володимирівське, село Дніпрельстан, селище Сонячне, село Миколай-Поле, село Дніпрові Хвилі, село Долинівка, село Крилівське, село Морозівка, село Новопетрівка, село Федорівка, село Яворницьке. В громаді мешкає 15000 жителів[59].

Широківська сільська рада та Регламент її роботи:

1. Рада – представницький орган місцевого самоврядування, який наділений правом представляти інтереси Широківської сільської об'єднаної територіальної громади і приймати від її імені рішення та здійснює в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування,

визначені Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про служба в органах місцевого самоврядування», Європейською хартією місцевого самоврядування, іншими нормативно- правовими актами та цим Регламентом.

2. Рада є юридичною особою і наділена Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами власними повноваженнями, в межах яких діє самостійно і несе відповідальність за свою діяльність відповідно до закону. Широківська сільська рада має власну печатку, рахунки в банках, символіку. Від імені та в інтересах Широківської сільської об'єднаної територіальної громади, Широківська сільська рада, здійснює права щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, може набувати майнових і особистих немайнових прав та нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у судах, та мати інші повноваження передбачені чинним законодавством.

3. Загальний склад ради – 26 депутатів.

4. Регламент встановлює порядок діяльності ради, скликання сесій ради, підготовки і розгляду нею питань, прийняття рішень ради та з інших процедурних питань, порядок роботи сесії ради, порядок проведення пленарних засідань ради, порядок затвердження структури виконавчих та інших органів ради, порядок їх формування, обрання та затвердження посадових осіб місцевого самоврядування, порядок формування та організації роботи постійних комісій, тимчасових комісій та інших органів ради, порядок участі депутатських фракцій і груп у роботі та інші процедури, які впливають з повноважень ради, встановлених Конституцією і законами України. Регламент має вищу юридичну силу щодо усіх інших рішень ради з цих питань.

5. Рада вважається повноважною за умови обрання не менше двох третин депутатів від загального складу ради.

Загальні засади роботи ради.

1. Рада проводить свою роботу сесійно. Сесія ради складається з пленарних засідань та засідань постійних комісій. Порядок скликання сесії ради визначаються законом і цим Регламентом.

2. Місце проведення пленарних засідань ради визначається головою ради.

3. Рішення про скликання сесії ради відповідно до частин четвертої, шостої та восьмої цієї статті доводиться до відома депутатів і населення не пізніше як за 10 днів до сесії, а у виняткових випадках - не пізніше як за день до сесії із зазначенням часу скликання, місця проведення та питань, які передбачається внести на розгляд ради.

4. Сесійна зала повинна бути облаштована державною символікою.

Широківська сільська об'єднана територіальна громада утворилась 13 жовтня 2016 року шляхом добровільного об'єднання 6 сільських рад Запорізького району: Августинівська, Веселівська, Володимирівська, Лукашівська, Сонячна та Широківська. Перші вибори відбулись 30 квітня 2017 року.

Протяжність території громади від крайньої північної до крайньої південної точки – майже 29 км, з півдня на схід – 22 км

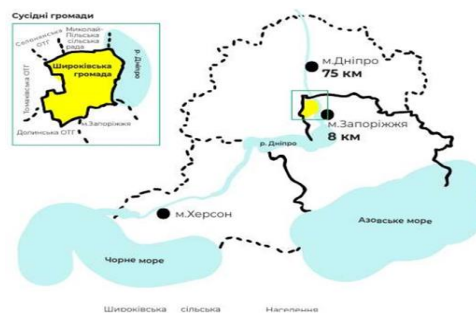

Рисунок 2.2. Територія Широківської громади

Порядок обрання секретаря ради та його повноваження.

1. Секретар ради працює в раді на постійній основі. Секретар ради не може суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, у тому числі на громадських засадах, займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю.

Секретар ради обирається радою з числа її депутатів на строк повноважень ради за пропозицією сільського голови, яку сільський голова зобов'язаний зробити не пізніше тридцяти днів з дня відкриття першої сесії.

У випадку, якщо депутати не підтримують кандидатуру секретаря ради, яка пропонується сільським головою, наступна кандидатура на посаду секретаря ради вноситься не менш як половиною депутатів від загального складу ради в будь-який час.

Пропозиція щодо кандидатури секретаря ради може вноситися на розгляд ради не менш як половиною депутатів від загального складу ради у разі, якщо:

1) на день проведення першої сесії ради, обраної на чергових виборах, не завершені вибори сільського голови;

2) рада не підтримала кандидатуру на посаду секретаря ради, запропоновану сільським головою;

3) протягом тридцяти днів з дня відкриття першої сесії ради сільський голова не вніс кандидатуру на посаду секретаря ради;

4) на наступній черговій сесії після виникнення вакансії секретаря ради у зв'язку з достроковим припиненням його повноважень сільський голова не вніс на розгляд ради кандидатуру на посаду секретаря ради;

5) посада секретаря ради стає вакантною під час вакантної посади сільського голови у зв'язку з достроковим припиненням його повноважень.

У разі якщо рада не підтримала кандидатуру, внесену на її розгляд не менш як половиною депутатів від загального складу ради, наступну пропозицію щодо кандидатури секретаря ради вносить сільський голова.

2. Кандидатура на посаду секретаря ради пропонується кожного разу лише в одній особі. Не можна обирати секретаря ради за списком.

3. Кандидат на посаду секретаря ради вважається обраним, якщо за нього шляхом таємного голосування проголосувало більше половини депутатів від загального складу депутатів сільської ради .

1. Секретар ради:

1) здійснює повноваження сільського голови у разі звільнення з посади сільського голови у зв'язку з достроковим припиненням його повноважень або його смерті, а також у разі неможливості здійснення ним своїх повноважень. Секретар ради тимчасово здійснює зазначені повноваження з моменту дострокового припинення повноважень сільського голови і до моменту початку повноважень сільського голови, обраного на позачергових виборах відповідно до закону, або до дня відкриття першої сесії ради, обраної на чергових місцевих виборах;

2) скликає сесії ради у випадках, передбачених законами України і цим Регламентом; повідомляє депутатам і доводить до відома населення інформацію про час і місце проведення сесії ради, питання, які передбачається внести на розгляд ради;

3) веде засідання ради та підписує її рішення у випадках, передбачених законами України і цим Регламентом;

4) організує підготовку сесій ради, питань, що вносяться на розгляд ради;

5) забезпечує своєчасне доведення рішень ради до виконавців і населення, організує контроль за їх виконанням, забезпечує офіційне оприлюднення рішень ради, які відповідно до закону є регуляторними актами, а також документів, підготовлених у процесі здійснення радою регуляторної діяльності, та інформації про здійснення радою регуляторної діяльності;

6) за дорученням сільського голови координує діяльність постійних та інших комісій ради, дає їм доручення, сприяє організації виконання рекомендацій;

7) сприяє депутатам ради у здійсненні їх повноважень;

8) організує за дорученням ради відповідно до законодавства здійснення заходів, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдумів та виборів до органів державної влади і місцевого самоврядування;

9) забезпечує зберігання у органах місцевого самоврядування офіційних документів, пов'язаних з місцевим самоврядуванням відповідної територіальної громади, забезпечує доступ до них осіб, яким це право надано у встановленому порядку;

10) вирішує за дорученням сільського голови або ради інші питання, пов'язані з діяльністю ради та її органів.

1. Секретар ради має право скликати та проводити наради, засідання робочих груп з метою оперативного розгляду та контролю за виконанням рішень ради.

2. Повноваження секретаря ради можуть бути достроково припинені за рішенням ради.

Заступники сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючий справами виконкому ради та порядок їх затвердження:

1. Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування на посади заступників сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами виконкому ради здійснюється шляхом затвердження радою. Пропозиції щодо кандидатур на посаду заступника сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами виконкому ради подаються сільським головою.

2. В обговоренні кандидатури на посаду заступника сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами виконкому ради після його виступу, а також у голосуванні з цього питання, можуть брати участь тільки депутати і сільський голова.

3. Після обговорення проводиться голосування окремо по кожній кандидатурі. Кандидатура на посаду заступника сільського голови вважається затвердженою, якщо за результатами голосування за неї проголосувала більшість депутатів від загального складу депутатів ради.

4. У разі, коли запропонована сільським головою кандидатура на посаду заступника сільського голови не дістала підтримки необхідної більшості депутатів, пропонується інша кандидатура, щодо якої проводиться нове обговорення і голосування.

5. Після закінчення повноважень ради її виконавчий комітет здійснює свої повноваження до сформування нового складу виконавчого комітету.

6. Заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради та керуючий справами виконкому ради можуть бути звільнені з посад з підстав, передбачених Кодексом законів про працю України, Законом України «Про запобігання корупції», а також на підставі і в порядку, визначеному статтею 20 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Порядок утворення виконавчого комітету ради[58].

1. Виконавчим органом ради є виконавчий комітет, який утворюється радою на строк її повноважень.

2. Сільський голова вносить на розгляд ради пропозиції про кількісний і персональний склад виконавчого комітету ради.

Рада визначає кількісний склад виконавчого комітету ради.

Радою затверджується за пропозицією сільського голови персональний склад виконавчого комітету ради.

Таблиця 2.1 – Структура апарату Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області на 2022

рік

№ з/п	Назва структурного підрозділу та посад	Кількість штатних посад
1	2	3
I.	Керівництво ради та виконавчого комітету	14
	Широківський сільський голова	1
	Заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	4
	Секретар сільської ради	1
	Керуючий справами (секретар) виконавчого комітету	1

	Староста	
II.	Відділ бухгалтерського обліку та звітності	3
	Начальник відділу - головний бухгалтер	1
	Головний спеціаліст	
III.	Відділ фінансів, економічного розвитку, інвестицій та регуляторної діяльності	3
	Начальник відділу	1
	Головний спеціаліст	2
	Старший інспектор (паспортисти)	1

1	2	3	
IV.	Відділ архітектури та містобудування	2	
	Начальник відділу	1	
	Головний спеціаліст - уповноважена особа із соціальної роботи та надання соціальних послуг	1	
V.	Відділ АПК та земельних відносин	5	
	Начальник відділу	1	
	Головний спеціаліст	2	
	Спеціаліст	1	
	Спеціаліст 2 категорії	1	
VI.	Господарський та технічний відділ	8	
	Начальник відділу	1	
	Водій	3	
	Прибиральниця	3	
	Сторож	1	
I.	VI	Загальний відділ	5
		Начальник відділу	1
		Головний спеціаліст	2
		Діловод	1
		Архіваріус	1
II	VI	Юридичний відділ	4
		Начальник відділу	1
		Головний спеціаліст	3
IX.		Відділ «Центр надання адміністративних послуг»	10
		Начальник відділу - адміністратор	1
		Державний реєстратор	2
		Адміністратор	6
X.		Відділ освіти	5
		Начальник відділу	1
		Головний спеціаліст	4
XI.		Відділ ЖКГ та благоустрою	3
		Начальник відділу	1
		Головний спеціаліст	1
		Спеціаліст 1 категорії	1

I.	XI	Відділ з питань внутрішньої та інформаційної політики	2
		Начальник відділу	1
		Головний спеціаліст	1
II	XI	Відділ з питань контролю та інспектування, взаємодії з правоохоронними органами, цивільного захисту та військового обліку	4
		Начальник відділу -інспектор з праці	1
		Головний спеціаліст-інспектор з благоустрою	1
		Головний спеціаліст	1
		Спеціаліст 2 категорії з питань охорони праці та техніки безпеки, цивільного захисту та військового обліку	1
		РАЗОМ	68

1. Виконавчий комітет ради утворюється у складі сільського голови заступника (заступників) сільського голови, керуючого справами виконавчого комітету, а також керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, інших осіб. До складу виконавчого комітету сільської ради входить також за посадою секретар ради.

2. Кандидати до складу виконавчого комітету ради подаються сільським головою.

3. Виконавчий комітет ради є підзвітним і підконтрольним раді, а питань здійснення ним повноважень органів виконавчої влади - також підконтрольним відповідним органам виконавчої влади.

Таблиця 2.2 – Склад виконавчого комітету Широківської об'єднаної територіальної громади

Коротенко Денис Олександрович	Голова громади
Ставицька Ольга Сергіївна	заступник голови з питань діяльності виконавчих органів ради
Свіркін Дмитро Олександрович	заступник голови з питань діяльності виконавчих органів ради
Юдіна Марина Дмитрівна	заступник голови з питань діяльності виконавчих органів ради
Бондар Олександр Олександрович	заступник голови з питань діяльності виконавчих органів ради

Головань Лариса Семенівна	керуючий справами виконавчого комітету Широківської сільської ради, секретар виконавчого комітету
Члени виконавчого комітету	
Правдюк Олена Анатоліївна	секретар сільської ради
Карпенко Леся Миколаївна	Особа, яка виконує обов'язки старости сіл: Веселе, Зоряне, Надія, Новознесенка, Новодніпровка, Петропавлівка, Петропіль, Червоний Яр
Колесник Ірина Тимофіївна	Особа, яка виконує обов'язки старости сіл: Августинівка, Івангород, Лемешинське, Новоселище, Привітне, Світанок та селища Відрадне
Лазукова Лідія Кузьмівна	Особа, яка виконує обов'язки старости сіл: Зеленопілля, Малишівка, Ручайка та селище Сонячне
Суткова Лариса Миколаївна	Директор Петропільського НВК
Крамаренко Леонід Олександрович	Головний інженер ПП «Елтіз»
Марич Геннадій Вікторович	Директор ПП «Агрофірма «Славутич»
Карташова Тамара Михайлівна	Приватний нотаріус Запорізької районної спілки Нотаріусів
Чухрай Олексій Володимирович	Голова правління Запорізької районної спілки товариства споживачів
Агентаєва Вікторія Володимирівна	Заступник директора КП ЦПКВ «Дубовий гай», голова ГО ЗММГО «СТЕП»
Іванова Одарка Олександрівна	Головний бухгалтер Сонячної сільської ради
Балмуш Світлана Прокофіївна	Голова ради Ветеранів с. Лукашеве
Литвиненко Жанна Миколаївна	Начальник юридичного відділу Широківської сільської ради
Богданов Юрій Вікторович	Директор КП «Благводсервіс»
Хобот Владислав Петрович	Головний військовий комісар ЗОМВК
Павлюк Анастасія Василівна	Представник від громадськості
Небескіна Тетяна Іванівна	Представник від громадськості, пенсіонерка
Астахов Віктор Олександрович	Лісничий Хортицького лісництва

Мотренко Олександр Володимирович	Директор ПАТ «Запорізький кабельний завод»
--	--

3. До складу виконавчого комітету ради не можуть входити депутати ради, крім секретаря ради.

4. Очолює виконавчий комітет ради - сільський голова.

5. Організація роботи та повноваження виконавчого комітету ради здійснюються згідно чинного законодавства України та Регламенту виконавчого комітету.

6. Комісії ради.

1. Постійні комісії ради

1.1. Постійні комісії ради є органами ради, що обираються з числа її депутатів, для вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до її відання, здійснення контролю за виконанням рішень ради, її виконавчого комітету.

1.2. Постійні комісії обираються радою на строк її повноважень у складі голови і членів комісії. Головою постійної комісії не може бути обраним депутат, який очолює виконавчий орган ради (управління, відділ), підконтрольного по профілю діяльності цієї постійної комісії.

Депутат може обиратись до складу лише однієї постійної комісії та брати участь в роботі інших комісій з правом дорадчого голосу. Максимальний склад комісії, як правило, не повинен мінімальний – бути меншим ніж 8 депутатів, та не більше 9 осіб.

1.3. Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій визначаються Положенням про постійні комісії ради, яке затверджується радою.

1.4. Рекомендації постійних комісій підлягають обов'язковому розгляду органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, яким вони адресовані. Про результати розгляду і вжиті заходи повинно бути повідомлено комісіям у встановлений ними строк.

2. Тимчасові контрольні комісії ради.

2.1. Тимчасові контрольні комісії ради є органами ради, які обираються з числа її депутатів для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань, що належать до повноважень місцевого самоврядування, та керуються в організації своєї діяльності нормами Положенням про постійні комісії сільської ради. Тимчасові контрольні комісії подають звіти і пропозиції на розгляд ради.

2.2. Рішення про створення тимчасової контрольної комісії ради, її назву та завдання, персональний склад комісії та її голову вважається прийнятним, якщо за це проголосувало не менше однієї третини депутатів від загального складу ради.

2.3. Засідання тимчасових контрольних комісій ради проводяться, як правило, закриті. Депутати, які входять до складу тимчасової контрольної комісії, та залучені комісією для участі в її роботі спеціалісти, експерти, інші особи не повинні розголошувати інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з її роботою.

2.4. Повноваження тимчасової контрольної комісії ради припиняються з моменту прийняття радою остаточного рішення щодо результатів роботи цієї комісії, а також у разі припинення повноважень ради, яка створила цю комісію.

Відділи, управління та інші виконавчі органи ради.

1. Рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати та припиняти діяльність відділів, управлінь та інших виконавчих органів для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів місцевого самоврядування.

2. Відділи, управління та інші виконавчі органи ради є підзвітними і підконтрольними раді, підпорядкованими її виконавчому комітету і сільському голові.

3. Положення про відділи, управління та інші виконавчі органи ради затверджуються радою.

Організаційна та кадрова робота направлена на забезпечення діяльності сільської ради по удосконаленню методів роботи. Постійно проводиться моніторинг стану виконання документів, доручень та розпоряджень голови сільської ради; кваліфіковане вивчення громадської думки, інформаційних потреб населення та реальної інформації про соціально-економічний та суспільно-політичний стан справ на території району за інформаційними матеріалами Широківської сільської ради.

2.2. Діагностика системи управління Широківської територіальної громади в період воєнного стану

Голова Широківської об'єднаної територіальної громади – Коротенко Денис Олександрович, народився 25 грудня 1977 року у м. Запоріжжі, Запорізька область.

У 2007 році закінчив гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління», спеціальність «Менеджмент організацій», кваліфікація – магістр, менеджер-економіст.

У 2017 році закінчив Запорізький національний університет у м. Мелітополі, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», кваліфікація – спеціаліст, фінансист.

У 2019 році здобув ступінь магістра за спеціальністю «публічне управління та адміністрування» у Дніпропетровському регіональному інституті державного управління при Президентіві України.

Трудова діяльність:

1994-2003 – займався підприємницькою діяльністю.

2003-2016 — працював на різних посадах від менеджера відділу маркетингу до заступника директора та генерального директора підприємств: ТОВ «Запорізький завод напівфабрикатів», ТОВ «ЕКОМОСТ», ТОВ «Продрезерв-Україна» (виробництво і переробка сільгосппродукції, харчова промисловість).

З 30.04.2017 обіймає посаду голови Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області.

Громадська робота (в тому числі на виборних посадах):

2015-2017 — депутат Запорізької обласної ради, представляв в обласній раді населені пункти майбутньої Широківської громади та Миколай-Пільської сільської ради. Вже на той час надавав допомогу жителям сіл, які згодом об'єднались у Широківську громаду.

Голова громадської організації «Запорізька районна федерація футболу».

В основному населення громади складають особи працездатного віку – 52% мешканців. У структурі населення громади переважають жінки. За обліковими даними громади у 2021 році на її території проживало 7919 жінок і 7081 чоловіків. Демографічна структура громади несприятлива через високу частку мешканців після працездатного віку – 3,4 тис. осіб. Значна частка місцевої спільноти - люди непрацездатного віку, які населяють сільські райони громади, в яких проте існує не тільки феномен просторової ізоляції, а й також соціальної, яка посилюється вимушеною ізоляцією через пандемію. З 15000 мешканців громади 3393 – це люди старші 60 років. Місцева спільнота етнічно різноманітна. Серед національностей, які населяють територію громади, можна відзначити українців, росіян і ромську меншину. Частина мешканців громади складають особи з інвалідністю – 504 особи, а співвідношення непрацюючих і працюючих вказує на те, що вже зараз близько 30% мешканців громади є безробітними. Цей показник буде зростати в наслідок поглиблення міграційних процесів[58].

У громаді число економічно активних мешканців у віці 20-60 років становить 7,7 тис. осіб. Потенціал громади недостатній для того, щоб забезпечити робочими місцями мешканців громади, тому значна їх частина працює в сусідньому Запоріжжі.

Місцеві робочі місця в основному пов'язані з сільським господарством і роботою в харчовій та переробній промисловості. Тим часом сільське господарство залишається домінуючою галуззю працевлаштування та охоплює понад 1400 осіб.

Крім сільського господарства високі показники зайнятості - від 50 до 200 осіб, відзначаються в таких галузях, як транспорт, торгівля, державне управління, надання послуг. Домінуючими професіями є такі, що пов'язані з аграрним характером економіки громади. В першу чергу це працівники, які знаходять роботу в якості персоналу колишнього «колгоспу»: водії автомашин і тракторів, механіки сільгосптехніки, зварювальники, слюсарі, охоронці. Високий рівень безробіття є ключовою проблемою громади. За неофіційними даними, рівень безробіття складає близько 30%. В структурі людей, які залишилися без роботи, спостерігається нерівність між чоловіками та жінками у мінус для жінок. Це пов'язано зі специфікою місцевої економіки, яка пропонує мало робочих місць для жінок. Ситуація жінок на ринку праці в ТГ складна. Профіль підприємницької діяльності, розвинений у громаді, надає перевагу працевлаштуванню чоловіків. Крім того, сусідні промислові центри не пропонують багато робочих місць для жінок. Локальна торгівля, яка розвивається, не має потенціалу для створення достатньої кількості робочих місць для жінок, тому особливий інтерес представляють подальші плани розвитку агро - продовольчої переробки та туристично-оздоровчої сфери на території ТГ. Традиційно переробка сільськогосподарської продукції базується на трудомісткій діяльності, яка створює велику кількість робочих місць. У наступні роки це може принести очікувані результати у вигляді зниження чисельності безробітних жінок на території ТГ. Тут також варто відзначити, що довготривале безробіття призводить до тривалого соціального виключення. Тому

будь-які ініціативи, які допомагають створювати нові робочі місця на території ТГ, особливо цінні. Довготривале безробіття також посилює міграційний тиск.

Сьогоднішня екологічна ситуація на території Широківської сільської ради зумовлена як проблемами, які виникли десятки років тому, так і сучасними. На жаль, відсутність ефективного управління відходами спричиняє значний негативний вплив на навколишнє середовище. Неупорядковане накопичення побутового сміття є одним з джерел забруднення навколишнього середовища і є однією з ключових проблем для громади. Сортування сміття в громаді відбувається лише в окремих домашніх господарствах і не стосується всіх домогосподарств. У громаді функціонує підприємство КП «Благводсервіс Широківської громади», яке є єдиним підприємством, що надає послуги з вивезення твердих побутових відходів на території громади як фізичним особам, так і юридичним. Підприємство також надає послуги з ліквідації стихійних сміттєзвалищ на території населених пунктів та за їх межами. Наразі стихійні звалища послідовно ліквідовуються силами громади, але це не змінює факту, що сегрегація та зберігання твердих побутових відходів є однією з найсерйозніших екологічних проблем. Серед екологічних проблем, які необхідно вирішити в подальшій перспективі, слід окремо виділити:

1) Відсутність каналізації – це основна причина забруднення підземних, ґрунтових вод і ґрунту, неконтрольоване будівництво вигрібних ям у сільській місцевості – це екологічна катастрофа.

2) Стихійні сміттєзвалища є великою проблемою та кількість їх щороку зростає. За викидання сміття встановлені штрафи, проте зловити порушників складно.

3) Одна з проблем, яка значно турбує мешканців – це спалювання листя та сухої трави. Альтернативою є компостування або вивіз листя та сухої трави. Це вимагає додаткової організації, тому це рішення не входить в число популярних.

Сучасна Широківська громада націлена на економічне зростання, розвиток інфраструктури і соціальної сфери, покращення благоустрою території, співпрацю з міжнародними проектами. Громада відома далеко за межами

Запорізької області. Адже її представники – працівники апарату сільської ради, комунальних закладів і установ, а також активні мешканці – постійні учасники регіональних і національних заходів: тренінгів, форумів, конференцій, круглих столів.

Економічний потенціал громади забезпечують сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, промислові та інші підприємства. Сільськогосподарські підприємства задіяні переважно в рослинництві (80%). Основні галузі – вирощування зернових (озима пшениця, ячмінь (ярий та озимий), кукурудза, просо), вирощування олійних культур (соняшник, ріпак озимий, льон, гірчиця), овочівництво (овочі закритого ґрунту: помідори, капуста, буряки столові). У користуванні сільськогосподарських підприємств перебуває близько 16 561 га землі (45,93% загальної площі земель громади). Крім того, селянські (фермерські) господарства займають 3 321,02 га, особисті підсобні господарства – близько 871 га; близько 1342 га відведено під ділянки для товарного сільськогосподарського виробництва, 659,8 га – під ділянки для садівництва та 1 394,5 – присадибні ділянки. Серед провідних сільськогосподарських підприємств, що працюють на території Широківської громади: ТОВ «Александр-агро», ТОВ «Сонячне 2007», ТОВ «НАІ», ТОВ «Оріс-нива», ПП «АФ «Славутич», ФГ Марія». Промисловий потенціал представлений підприємствами харчової та переробної галузей (20%), машинобудування (20%), виробництва будівельних матеріалів, виробництва та розподілу електроенергії та інші. Найбільші підприємства: ПП «ЕЛТІЗ» (виробництво трансформаторів, електрореакторів, дросерів) та «Виробничо-комерційна фірма «Берегиня» (виготовлення меблів), ТОВ «Еліз» (трансформатори) та «Металоінвест» (будівельні металоконструкції). Загалом у користуванні промислових підприємств перебуває близько 128,35 га землі громади. Торговельні послуги на території громади надають 62 торгові точки, у тому числі 48 магазинів, 4 АЗС. Для стимулювання розвитку місцевого підприємництва започатковані зустрічі представників органів місцевого самоврядування та підприємців у форматі «Бізнес-діалогів». У першому заході, що відбувся в березні 2018 року, взяли

участь понад 25 підприємців і фермерів, що ведуть свою діяльність на території громади[58].

У листопаді 2018 р. затверджена Стратегія розвитку Широківської громади, яка визначає соціально-економічні цілі та пріоритети на період до 2022 року.

Стратегію Сталого розвитку Широківської об'єднаної територіальної громади в рамках програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)», яка фінансується USAID, стала можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Фонду Розвитку Місцевої Демократії і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів. Вона охоплює термін вводу в дію 2021 по 2028 рік.

В рамках проекту DOBRE у процесі підготовки Стратегії сталого розвитку Широківської ТГ на 2021 - 2028 роки (Стратегія) застосовано методику Партисипативної Моделі Стратегічного Планування Фонду Розвитку Місцевої Демократії (FRDL), що на практиці означало проведення процесу згідно з наступними принципами:

- Залучення до роботи над розробкою стратегічного документу широкого представництва місцевого середовища (представників установ, громадських організацій, місцевих лідерів).

- Прийняття перспективи сталого розвитку – аналітичні дослідження і рішення, які ухвалюються під час розробки стратегічних розв'язків, охоплюють чотири сфери: економічну, соціальну, екологічну та інфраструктурну.

- Підготовка звіту про стан громади на основі аналізу наявних даних.

- Проведення поглибленого соціального аналізу (що охоплює проведення соціологічних досліджень на репрезентативній вибірці мешканців - досліджень громадської думки про умови життя і якість публічних послуг у громаді).

- Перевірка напрацьованих рішень у ході реальних і ефективних громадських консультацій.

- Врахування думки більшості мешканців під час вибору пріоритетів розвитку (соціологічні дослідження і консультації).
- Тісна співпраця між суспільними та інституціональними зацікавленими сторонами, працівниками органу місцевого самоврядування і консультантами під час роботи над документом. Процес підготовки Стратегії відбувався в наступному режимі дій:
 - Проведення діагностики в лютому – березні 2021 р.
 - Перша стратегічна майстерня (04.06.2021), під час якої призначено колектив у справах Стратегії, а також заплановано процес стратегічного планування і розпочато суспільні дослідження.
 - Проведення соціологічного дослідження на пробі з 372 домогосподарств-респондентів, обраних випадково з числа мешканців громади.
 - Друга стратегічна майстерня (09.07.2021) - презентація результатів дослідження і проведення SWOT-аналізу.
 - Третя стратегічна майстерня (30.07.2021) – відпрацювання і узгодження бачення розвитку і стратегічних цілей, а також погодження операційних цілей.
 - Четверта стратегічна майстерня (13.08.2021) - вироблено комплекс дій, конкретних проектів, які мають служити реалізації операційних і стратегічних цілей. Опрацьовано вступну версію документу Стратегії, яку винесено на громадські консультації.
 - П'ята стратегічна майстерня (08.10.2021) – відбулась презентація документу Стратегії та підбиття підсумку перебігу партисипативного процесу підготовки Стратегії, представлення результатів громадських консультацій, врахування зауважень з консультації, модифікація моделі впровадження, моніторингу і відповідальності за реалізацію Стратегії в громаді, окреслення компетенції окремих груп, які братимуть участь в її наступних актуалізаціях[47].

Громадські консультації мали широкомасштабний характер. Документ був доступний на веб-сайті громади, в приміщеннях закладів освіти, культури, бібліотеках, Центрах надання адміністративних послуг в старостатах та в адміністрації громади, щоб жителі мали легкий та прямий доступ до документу.

Відбулись також консультативні зустрічі з мешканцями громади в населених пунктах:

Широке (08.09.2021, 30.09.2021), Лукашеве (09.09.2021, 29.09.2021), сел. Сонячне (10.09.2021, 28.09.2021), сел. Відрадне (15.09.2021), Миколай-Поле (16.09.2021), Новопетрівка (17.09.2021), Веселе (22.09.2021), Петропіль (23.09.2021), Володимирівське (24.09.2021), Августинівка (27.09.2021).

Результати консультацій були передані колективу з розробки Стратегії, який впровадив їх у остаточний варіант документу, що також було результатом п'ятої стратегічної зустрічі.

Стратегія сталого розвитку Широківської територіальної громади була підготовлена в співробітництві з мешканцями згідно партисипативної моделі, як декларація майбутнього стану громади, до якого прямуватимуть як її мешканці, так і місцеві органи влади, впродовж найближчих 8 років. Це перший документ такого значення в громаді, який піднімає питання розвитку громади у вимірі стратегічних напрямків розвитку. Це означає для нас сценарій «майбутнього», досягти якого в рамках запланованих дій, в підсумку яких відбудеться трансформація поточної ситуації. Важливим елементом при створенні Стратегії сталого розвитку Широківської територіальної громади була попередня стратегія, часовий горизонт виконання якої добігає кінця, а визначені в ній завдання в переважній більшості виконані місцевою владою.

Широківська об'єднана територіальна громада в січні 2018 року заснувала комунальну установу «Агенція розвитку Широківської громади».

Агенція розвитку – комунальна установа, створена для того, щоб залучати інвестиції для розвитку економічного, соціального, культурного, інноваційного потенціалу Широківської громади.

Основними завданнями Агенції є:

- підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності громади;
- залучення інвестицій і реалізація інноваційного потенціалу;

- сприяння розробці та впровадженню проектів з розвитку громади; підтримка розвитку малого та середнього бізнесу;
- участь у реалізації програм і проектів з розвитку туризму;
- співпраця з іншими громадами, участь в організації і проведенні спільних заходів;
- консультування, організація і проведення навчальних та інших заходів для працівників виконавчого комітету Широківської сільської ради, комунальних підприємств, закладів і установ;
- промоція громади та брендування території.

Комунальна установа «Агенція розвитку Широківської громади» надає такі послуги та здійснює відповідну діяльність:

- організаційна підтримка і розробка стратегічних документів органів місцевого самоврядування;
- проведення досліджень, у тому числі маркетингових, соціологічних, для визначення громадської думки, перспектив розвитку громади;
- розробка та впровадження методичних рекомендацій з розвитку об'єднаних територіальних громад;
- написання проектів та консультаційний супровід їх реалізації;
- організація навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників і працівників підприємств та організацій комунальної форми власності, підприємців;
- сприяння розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу, інноваційної діяльності;
- організація семінарів, конференцій, виставок, ярмарків, аукціонів, фестивалів та інших заходів, що спрямовані на промоцію території, налагодження між секторної співпраці, встановлення партнерства.

Агенція розвитку має результати та перемоги, якими можна пишатися. Ось деякі з них:

- укладено угоду про співпрацю з німецькою громадою Барлебен – у сфері розвитку малого та середнього підприємництва, охорони здоров'я, цивільної безпеки;
- успішно проведено перший конкурс проектів громадського бюджету
- це більше 20 проектних заявок з 9 сіл Широківської громади;
- регулярно проводяться бізнес-діалоги – робочі зустрічі представників виконавчого комітету та провідних фахівців сільської ради та підприємців, які працюють на території Широківської ОТГ;
- залучені державні та донорські кошти для реалізації різноманітних проектів у громаді – інфраструктурних, інформаційно-просвітницьких, молодіжних та інших;
- оновлено інвестиційний паспорт та створено інвестиційний портал громади.

Протягом 2021 року за інформаційного, організаційного, технічного та іншого сприяння «Агенції розвитку» представники виконавчого комітету Широківської сільської ради взяли участь у 102 тренінгах і семінарах (місцевого, регіонального, національного та міжнародного рівнів).

Організовані 23 навчальні поїздки за кордон. Участь в міжнародних програмах і проектах

За сприяння «Агенції розвитку» Широківська громада взяла участь у таких програмах і проектах, що фінансуються за кошти міжнародної технічної допомоги:

- Створення молодіжного хабу SPACE в селі Широке за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ;
- Ініціатива «Рівний рівному» Робочої групи Комітету регіонів ЄС Україна з питань децентралізації;
- Програма SKEW «Пакет для швидкого запуску – Україна»;
- Вивчення польського досвіду в реформуванні місцевого самоврядування та територіальної організації влади – в рамках «Школи місцевого самоврядування» DESPRO;

- Оцінка ризиків та планування потреб пожежної охорони в громадах в рамках проекту «Підтримка України в управлінні надзвичайними ситуаціями»;
- «Громадський бюджет на Сході України – інтеграція заради розвитку», що реалізується Фондацією українсько-польської співпраці PAUCI;
- Проект «Зміцнення спроможності українських територіальних громад до прийняття ВПО», що є однією з Ініціатив інфраструктурної програми для України і виконується Німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ;
- Польсько-український проект для об'єднаних територіальних громад
- «Децентралізація на практиці – вчимося один у одного»;
- «Зміцнення демократичного врядування» – проект за фінансової підтримки фонду NED, в рамках якого отримано два субгранти (на заходи, пов'язані з діяльністю Молодіжної ради та Поважної ради) та інші.

У межах цих проектів проведено більше 30 навчально-просвітницьких та інших заходів за участі представників Широківської ОТГ, у т.ч. безпосередньо на території громади. Заходи організовані за кошти проектів міжнародної технічної допомоги.

Найбільші заходи, у яких Широківська ОТГ та безпосередньо КУ

«Агенція розвитку Широківської громади» взяли участь протягом 2019-2021 рр.:

Міжнародна виставка малого та середнього бізнесу (м. Барлебен, Німеччина);

1. Запорізький міжнародний інвестиційний форум InCoForum 2019, 2020 (м. Запоріжжя);
2. ЕкоФорум 2019 (м. Запоріжжя); Покровський ярмарок (м. Запоріжжя);
3. Презентаційний захід «Маркет ідей» у рамках «Школи місцевого самоврядування» DESPRO 2018 (м. Київ) та інші.

Форми участі фахівців «Агенції розвитку»: організація стенду громади, підготовка та поширення промоційних буклетів та іншої друкованої продукції,

зустрічі з потенційними партнерами, участь у робочих заходах, дискусіях, презентації успішних практик громади тощо.

З моменту створення Широківська громада успішно співпрацює з донорськими фондами і провайдерами міжнародної технічної допомоги. Розробка заявок для участі в грантових програмах і забезпечення успішного виконання партнерських проектів – один з напрямів діяльності КУ «Агенція розвитку Широківської громади».

КУ «Агенція розвитку Широківської громади» отримала досвід продуктивної співпраці з Німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ, Програмою «U-LEAD з Європою», Швейцарсько-українським проектом DESPRO, Фондацією польсько-української співпраці ПАУСІ, Проектом USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку», польським Фондом «Освіта для демократії» та ін.

Рисунок 2.3. Сайт Агенції розвитку Широківської громади: shyrokyivka-agency.com.ua

З 2019 року в Широківській сільській раді динамічно розвивається система надання соціальних послуг.

На сьогодні система організації та надання соціальних послуг представлена наступними управлінськими структурами та інституціями :

- Заступник сільського голови з виконавчих питань ради, який, згідно розподілу обов'язків, відповідає за реалізацію соціальної політики на території громади ;
- Відділ соціального захисту Широківської сільської ради;

- КУ «Центр соціальних послуг Широківської сільської ради»;
- Відділ «Служба у справах дітей» Широківської сільської ради.

Також на території Широківської територіальної громади створено Центр надання адміністративних послуг, який функціонує як структурний підрозділ Широківської сільської ради та надає мешканцям громади адміністративні послуги соціального характеру

З 01.01.2021 відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1035 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» всі повноваження управлінь соціального захисту населення з прийому громадян повністю делегуються територіальним громадам.

З метою виконання делегованих повноважень з питань забезпечення соціального захисту пільгових категорії мешканців Широківської сільської ради через відділ ЦНАП організовано прийом звернень громадян щодо призначення різних видів державних соціальних допомог, субсидій, пільг, тощо.

Для підвищення доступності послуг соціальної підтримки в п'яти старостатах громади створено 5 віддалених робочих місць адміністраторів ЦНАП, які приймають звернення громадян на отримання всіх видів державних соціальних допомог та соціальних послуг. В с. Широкому функціонує центральних офіс відділу ЦНАП Широківської громади. А в м.Запоріжжі в 2021 році відкрито територіальний підрозділ відділу ЦНАП, де разом з адміністратором ЦНАП прийом ведуть спеціалісти відділу соціального захисту Широківської громади, спеціалісти відділу «Служба у справах дітей Широківської громади» та спеціалісти відділу агропромислового комплексу земельних відносин архітектури та містобудування Планується організація ще виїзні прийоми адміністраторів ЦНАП в с.Новопетрівці, с. Відрадне, с. Петропіль.

Підготовка рішення про надання соціальних послуг здійснюється відділом соціального захисту Широківської сільської ради, призначення та виплата державних соціальних допомог (пільг та компенсацій) проводиться управлінням соціального захисту населення Запорізької райдержадміністрації.

З 28 лютого 2020 року Широківська сільська рада приєдналася до проекту Міністерства соціальної політики України ПК «Соціальна громада».

За допомогою ПК «Соціальна громада» прийом звернень громадян для призначення державних соціальних допомог та субсидій, пільг ведеться в електронному вигляді. Протягом 2020 року через ПК «Соціальна громада» опрацьовано 613 справ.

Відділ соціального захисту Широківської сільської ради є структурним підрозділом виконавчого апарату Широківської сільської ради, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення на території громади.

В межах делегованих повноважень відділ соціального захисту Широківської сільської ради організовує оздоровлення дітей пільгових категорій, організовує виконання державних та місцевих соціальних програм, здійснює контроль за організацією безперешкодного доступу, проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, координує роботу КУ «Центр соціальних послуг Широківської громади».

У 2019 році відділом соціального захисту Широківської сільської ради розроблено «Порядок проведення розрахунків компенсації за пільговий проїзд окремих категорій громадян на приміському автобусному маршруті Широківської об'єднаної територіальної громади Запорізького району Запорізької області», який затверджено рішенням сесії Широківської сільської ради від 20.12.2019 №9 «Про затвердження Комплексної програми соціального захисту населення Широківської об'єднаної територіальної громади «Назустріч людям» на 2020 – 2022 роки.

Також в межах програми «Назустріч людям» передбачено надання матеріальної допомоги мешканцям Широківської громади у разі виникнення складної життєвої ситуації, оперативного втручання, довготривало лікування, тощо. Протягом 2019 року було надано матеріальну допомогу 202 особам на загальну суму 424,8 тис.грн. У 2020 році матеріальну допомогу отримали 344

особи, загальна сума видатків на надання матеріальної допомоги у 2020 році становить 534,7 тис.грн.

У 2018 році створено КУ «Центр соціальних послуг Широківської сільської ради». Комунальна установа «Центр соціальних послуг Широківської громади» (далі - Центр) є бюджетною установою, що утворюється для надання соціальних послуг громадянам - жителям Широківської об'єднаної територіальної громади.

Центр створений відповідно до рішення Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області одинадцятої позачергової сесії сьомого скликання від 21.12.2017 №12 «Про створення комунальної установи «Центр соціальних послуг Широківської громади» Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області» [58].

Для виконання завдань, визначених положенням про його діяльність, у Центрі соціальних послуг Широківської громади» створені наступні структурні підрозділи:

- відділення надання соціальної допомоги вдома;
- відділення організації надання адресної натуральної допомоги та денного перебування;
- відділення по роботі з сім'ями, дітьми та пільговими категоріями населення.

Для забезпечення потреб громадян у наданні соціальних послуг Центр через свої структурні підрозділи може надавати наступні соціальні послуги:

- догляд дома;
- соціальна адаптація;
- кризове та екстрене втручання;
- консультування;
- соціальний супровід;
- натуральна допомога.

Протягом 2020 року на обліку у Центрі соціальних послуг Широківської сільської ради перебувало 550 осіб, переважна більшість отримувачів послуг жінки -439 осіб. З числа отримувачів соціальних послуг Центру 61 особа старша

за 80 років, 64 - особи з інвалідністю, 11 – члени сімей АТО, 10 – внутрішньо переміщені особи.

Послугу догляду вдома у 2020 році отримала 41 особа, такий показник є достатньо сталим за останні три роки. Послуга соціальної адаптації надається 110 особам, послугою соціального супроводу охоплено 35 сімей.

Найпоширенішою соціальною послугою у громаді є послуга натуральною допомогою, у 2020 році цією послугою скористались 382 особи.

За 2020 рік 136 осіб отримали платні соціальні послуги, загальна кількість коштів, що надійшла до бюджету Центру від платного обслуговування становить 15,3 тис.грн.

Також при Центрі соціальних послуг Широківської сільської ради працює пункт прокату технічних засобів реабілітації, служба перевезень осіб з вадами опорно рухового апарату.

З питань надання соціальної підтримки населенню Широківської сільської ради органи місцевого самоврядування та надавачі соціальних послуг активно співпрацюють з недержавними організаціями: Благодійний Фонд «Менонітський центр», громадськими організаціями «Віра в майбутнє», «З Україною в серці», «За розвиток».

У Запорізькій області, де йдуть бойові дії, територіально знаходиться і переважаюча кількість підприємств. Багато логістичних ланцюжків повністю розірвані, багато підприємств знищено фізично, деякі – не можуть працювати в режимі війни, багато працівників виїхали [81]. Проте економіка держави повинна працювати перш за все забезпечуючи як потреби Збройних сил України під час війни з російською федерацією, так і щоденні потреби населення в житлі, їжі, ліках, одязі тощо.

З початком повномасштабного вторгнення армії російської федерації в Україну перед керівництвом Широківської громади повстали нові проблеми, які вимагали швидких рішень.

Волонтери Широківської громади допомагають армії та територіальній обороні у відсічі війні, забезпечуючи їх усім необхідним. Одні готують гарячі

обіди для бійців, інші шують прапори та в'яжуть сітки, треті взяли на себе підвіз гуманітарної допомоги – кожен мешканець займається тим, що йому під силу.

Дитяче харчування, молоко, засоби гігієни, ковдри, подушки, термоси та інше. Ці речі допоможуть частково бійцям Сил територіальної оборони, а також відправляться до сімей з дітками з числа мешканців громади та внутрішньо переміщених осіб, кількість яких постійно зростає.

З перших днів бойових активні жителі випікають хлібобулочні вироби. Вже виготовлено понад 1000 одиниць випічки для Збройних сил України. Продукцію для приготування їжі їм надають фермери, підприємці, депутати.

Понад мільйона гривень вдалось зібрати на протистояння російській агресії.

В громаді все спокійно, комунальні служби працюють 24/7. Комунікації в порядку. Працівники на місцях.

Широківська громада взяла під шефство окремі підрозділи наших захисників, забезпечує їх гарячою їжею. Кожного дня, волонтери харчують до 2 тис. людей. У шкільних їдальнях готують страви, регулярно доставляють продукти.

Кожен день, необхідно: дістати допомогу, домовитись про неї, забезпечити логістику, розвантажити, відсортувати, розфасувати в продуктові та інші набори допомоги, організувати адресну доставку або ж роздачі в кожному селищі та селі; звітування перед донорами, партнерами по отриману та роздану людям допомоги. Це великий обсяг і тому до процесу на регулярній основі підключені всі працівники апарату, старости, інші представники на місцях.

2.3. SWOT-аналіз формування системи управління Широківської громади в умовах воєнного стану

Стратегію сталого розвитку Широківської ТГ на період на 2021-2028 роки було прийнято 03.12.21 року на пленарному засіданні сімнадцятої позачергової сесії Широківської сільської ради VIII скликання.

Стратегія розроблена робочою групою, до складу якої залучались міжнародні експерти, сільський голова, депутати, члени виконавчого комітету та представники структурних підрозділів Широківської сільської ради, працівники комунальних установ, закладів і підприємств, представники місцевого бізнесу та громадськості.

Стратегія розроблена на підставі законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів» та «Про засади державної регіональної політики», відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, також згідно з Методичними рекомендаціями щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, затвердженими наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

Стратегія є практичним інструментом місцевого розвитку, який дозволяє планувати, залучати з різних джерел та більш ефективно використовувати фінансові, матеріально-технічні, природні та інші ресурси, розробляти програми місцевого розвитку, проекти співпраці об'єднаних територіальних громад та інші програмно-цільові документи, впроваджувати довгострокові інфраструктурні проекти, залучати до співпраці та реалізації проектів міжнародних і українських партнерів згідно з визначеними стратегічними пріоритетами розвитку Широківської ОТГ.

Стратегія розроблена робочою групою, до складу якої залучались сільський голова, депутати і члени виконавчого комітету Широківської сільської ради, представники структурних підрозділів сільської ради, комунальних установ, закладів і підприємств, місцевого бізнесу, громадськості. Загальне організаційне, інформаційне та методичне забезпечення процесу розроблення

проекту Стратегії здійснювали фахівці КУ «Агенція регіонального розвитку Широківської громади».

Загальний організаційний, інформаційний та методичний супровід процесу підготовки проекту Стратегії здійснювали фахівці проекту «DOBRE», а саме спеціалісти польського Фонду розвитку місцевої демократії.

Робота над Стратегією до складу якої залучались сільський голова, депутати, члени виконавчого комітету та представники структурних підрозділів Широківської сільської ради, працівники комунальних установ, закладів і підприємств, представники/ці місцевого бізнесу та громадськості тривала з червня 2021 по грудень 2021 рр. У цей період були організовані зустрічі з мешканцями всіх старостинських округів, разом з ними визначені актуальні проблеми та бажані напрями розвитку громади. Проведено аналіз за участі членів робочої групи, соціологічні дослідження. Результати цих заходів та подані пропозиції враховані під час розробки стратегічного плану розвитку Широківської ТГ.

Загальний організаційний, інформаційний та методичний супровід процесу підготовки проекту Стратегії здійснювали фахівці КУ «Агенція розвитку Широківської громади».

Проведено SWOT-аналіз за участі членів робочої групи, соціологічні дослідження. Результати цих заходів та подані пропозиції враховані під час розробки стратегічного плану розвитку Широківської ОТГ.

Під час підготовки проекту Стратегії, зокрема під час визначення актуальних проблем і напрямів розвитку громади, пріоритезації цілей і завдань, проведенні SWOT-аналізу були організовані зустрічі з мешканцями 8 найбільших населених пунктів Широківської ОТГ, проведені опитування, соціологічні дослідження.

Результати цих заходів та подані пропозиції враховані під час розроблення стратегічного плану розвитку громади. Стратегія базується на європейській практиці розроблення стратегій місцевого розвитку з урахуванням методологічної підтримки, наданої з боку експертів Deutsche Gesellschaft für

Internationale Zusammenarbeit (GIZ), та спрямована на здійснення позитивних змін, згуртування громади, підвищення якості життя її мешканців, залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій, донорських коштів, посилення співпраці між різними зацікавленими сторонами.

SWOT-аналіз Широківської об'єднаної територіальної громади проведений на засіданні робочої групи, виходячи з напрацювань, які отримані під час зустрічей з мешканцями громади та попереднього соціологічного дослідження.

В результаті були визначені наявні сильні й слабкі сторони громади як об'єкта стратегічного планування, а також виявлені основні зовнішні можливості та загрози, які з найбільшою вірогідністю можуть вплинути на реалізацію Стратегії і розвиток громади у період до 2028 року[58].

Результати SWOT-аналізу подаються у наведених нижче таблицях.

Таблиця 2.4 – SWOT-аналіз Широківської об'єднаної територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
1. Наявна база даних нерухомого майна (комунальне, приватне, комерційне), яке може бути потенційно продане або передане в оренду. 2. Наявність земель промислового та комерційного призначення за межами населених пунктів для залучення інвестицій. 3. Впроваджене централізоване вивезення ТПВ.	1. Відсутні генеральні плани більшості населених пунктів. 2. Переважно незадовільний стан дорожньої інфраструктури, відсутність велоінфраструктури. 3. Значна кількість приватних будинків покинутих, виключених з обліку. 4. Недостатнє зовнішнє освітлення населених пунктів.
1	2

<p>4. Централізоване водопостачання окремих населених пунктах.</p> <p>5. Молодь ототожнює себе з рідною громадою, готова брати активну участь суспільному житті.</p> <p>6. Збалансоване розподілення наявних закладів соціально-гуманітарної сфери по території ОТГ.</p> <p>7. На території громади розташовані визначні історичні місця, культурна (археологічна та ін.) спадщина різних часів.</p> <p>8. Велика кількість малих та середніх підприємств (у порівнянні з іншими сільськими ОТГ), готовність бізнесу до діалогу.</p> <p>9. Наявність комуніальних установ: агенція розвитку, центр культури і дозвілля, центр соціальних послуг.</p> <p>10. Працює власний Центр надання адміністративних послуг. Активне використання Інтернету для комунікації з мешканцями.</p> <p>11. Власна щомісячна газета для інформування мешканців, які не користуються електронними засобами інформації.</p> <p>12. Систематичні заходи з соціальної згуртованості населення, які проводяться місцевою владою у різних населених пунктах.</p> <p>13. Реальна зацікавленість керівництва ОМС у розвитку громади. Досвід співпраці з програмами і проектами міжнародної технічної допомоги.</p>	<p>5. Значна частина мереж водопостачання та водовідведення має великий знос, що призводить до аварійного припинення послуг.</p> <p>6. Високий ступінь зносу комунальної виробничої інфраструктури, загальний незадовільний стан інженерних мереж.</p> <p>7. Низька правова свідомість населення щодо охорони довкілля призводить до стихійних сміттєзвалищ, ускладнює збирання і вивезення ТПВ.</p> <p>8. Відсутність системи роздільного збирання, сортування та переробки ТПВ.</p> <p>9. Низька якість питної води, зокрема через техногенне навантаження (розміщення відходів тощо).</p> <p>10. Недостатнє запровадження енергозберігаючих технологій. Негативний демографічний баланс (старіння населення, міграція молоді).</p> <p>11. Високий рівень злочинності (у т.ч. на ґрунті пияцтва, безробіття). Значна частина населення є суспільно пасивною, не підтримує зміни в громаді.</p> <p>12. Високий рівень безробіття. Відтік кваліфікованого персоналу через відсутність робочих місць та професійних перспектив, дефіцит кадрів на існуючих підприємствах, низький рівень профорієнтаційної роботи серед молоді.</p> <p>13. Відсутні можливості змістовного дозвілля для різних цільових груп. Застаріла матеріально-технічна база і надмірна вартість утримання закладів культурно-освітньої та соціальної сфери.</p> <p>14. Низький рівень кваліфікації вчителів (історії, іноземних мов, правознавства та ін.).</p> <p>15. Недостатність закладів дошкільної освіти.</p> <p>16. Низька якість медичного обслуговування.</p> <p>17. Обмеженість та невисока якість соціальних послуг, відсутність мобільних соціальних послуг та безбар'єрного доступу.</p>
--	---

1	2
	<p>18. Віддаленість частини адміністративних установ від окремих населених пунктів, складність логістики.</p> <p>19. Відсутність системи муніципального маркетингу Обмежена міжсекторна взаємодія (влада-бізнес-громада) та міжгалузєва кооперація.</p> <p>20. Наявний кадровий потенціал і система внутрішньої взаємодії не повною мірою відповідають актуальним потребам управління громадою.</p> <p>21. Відсутність стратегії та інфраструктури підтримки малого і середнього бізнесу.</p> <p>22. Відсутність туристичної інфраструктури і системної роботи із залучення туристів..</p> <p>23. Монополізація місцевого ринку продуктів харчування, незбалансованість пропозиції товарів за ціною/якістю.</p>
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Оптимізація системи отримання дозволів і погоджень на законодавчому рівні. 2. Реформування земельного законодавства – більші повноваження для громад в питаннях розпорядження землями. 3. Лібералізація ринку землі, дозвіл на вільний продаж земель сільськогосподарського призначення. Бюджетна підтримка об'єднаних громад. 4. Державна підтримка запровадження новітніх технологій з енергозбереження та в інших сферах. 5. Приватно-державне (приватно-комунальне) партнерство. 6. Сприятливі природні умови для розвитку «зеленої» енергетики. 7. Відносно сприятлива екологічна ситуація на території громади. 8. Географічне розміщення громади на кордоні двох областей, на перехресті шляхів та зручній відстані від обласних центрів (Запоріжжя, Дніпро). 9. Наявність на території громади 40 км берегової лінії р. Дніпро. Близькість розташування до двох міжнародних аеропортів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Корупція, несправедливий перерозподіл ресурсів. 2. Обмеження фінансування регіону, який не є пріоритетним для центру. Близькість зони військового конфлікту. 3. Недосконале законодавство та можливі негативні його зміни (обмеження повноважень ОМС тощо). 4. Збільшення податкового навантаження на суб'єкти господарювання, особливо на малий бізнес. 5. Зміни релевантного політичного курсу після можливих виборів Президента України, парламентських і місцевих виборів (політика реформ, децентралізація тощо). 6. Поганий стан дорожньої інфраструктури, яка не підпорядкована громаді (обласного, міжрегіонального, державного значення). 7. Відсутність права комунальної власності на мережі зовнішнього освітлення, що ускладнює модернізацію, ремонт і технічне обслуговування.

<p>(Запоріжжя, Дніпро).</p>	
-----------------------------	--

1	2
<p>10. Передача нерухомого майна з невідомими власниками у власність громади.</p> <p>11. Зростання попиту на продовольство на світових ринках, розвиток АПК України.</p> <p>12. Зростання попиту на енергозберігаючі технології, нетрадиційні види і джерела енергії, зокрема на основі відходів сільгоспвиробництва.</p> <p>13. Доступність швидкісного Інтернету для впровадження сучасних технологій та розвитку ІТ-бізнесу на території громади.</p> <p>14. Можливість залучення кадрів та підвищення кваліфікації кадрів у м. Запоріжжі.</p> <p>15. Продовження реалізації в Україні проектів міжнародної технічної допомоги. Менторство, міжмуніципальна співпраця з більш досвідченими ОТГ.</p>	<p>8. Техногенне навантаження та можливі негативні довгострокові екологічні наслідки через введення в експлуатацію полігону ТПВ-3, який розташований на території громади.</p> <p>9. Низький рівень заробітної плати і низька платоспроможність населення.</p> <p>10. Тіньова зайнятість населення, тіньова оплата праці.</p> <p>11. Неприятливий інвестиційний клімат на національному та регіональному рівнях.</p> <p>12. Подорожчання енергоносіїв та пального.</p> <p>13. Погіршення макроекономічних показників в Україні, у т.ч. через поглиблення міжнародної економічної кризи.</p> <p>14. Висока вартість кредитних ресурсів, обмеженість джерел залучення фінансування для сільгоспвиробників.</p> <p>15. Системні ускладнення при стягненні податків на землю з великих підприємств.</p> <p>16. Скорочення обсягів грантової та пільгової кредитної допомоги Україні, скорочення грантового фінансування для потреб ОТГ.</p>

Результати SWOT-аналізу, співставлення сильних сторін і можливостей, слабких сторін і можливостей, слабких сторін і загроз визначають порівняльні переваги, ключові виклики та ризики, які враховані під час розроблення цієї Стратегії.

Порівняльні переваги:

1. Близькість до обласного центру, що надає можливість користуватись додатковими ресурсами (залучення фахівців, інформаційні та інші сервіси тощо).

2. Логістична зручність розташування громади (проходження через територію громади автомагістралі Бориспіль-Запоріжжя, відносна близькість до м. Дніпро, до транспортних розв'язок у напрямках Південь-Північ, Схід-Захід).

3. Наявність узбережжя Дніпра протяжністю 40 км (потенціал для розвитку поливного і тепличного сільгоспвиробництва; розвитку туристично- рекреаційної сфери та ін.).

4. Наявність земельних ділянок та інших умов для реалізації інноваційних проектів.

5. Відносна екологічна безпечність стану більшості природних ресурсів, наявних на території громади.

6. Збережена базова соціальна інфраструктура (дошкільні заклади, школи, ФАП, бібліотеки тощо) в основних населених пунктах, які розподілені по території громади.

7. Відкритість керівництва і громадського активу до співпраці на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

8. Досвід участі у грантових програмах та інших партнерських проектах.

9. Активна інформаційна і промоційна діяльність громади (сайти, сторінки у соціальних мережах, регулярні публікації тощо).

10. Створена спеціалізована комунальна установа – Агенція розвитку Широківської громади.

Виклики:

1. Диференціація джерел надходження коштів до бюджету громади, посилення фінансової спроможності громади.

2. Детінізація бізнесу, легалізація заробітної плати та збільшення надходжень податків від наявних суб'єктів господарювання.

3. Створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, реєстрації й діяльності нових суб'єктів підприємницької діяльності на території громади.

4. Підвищення інвестиційної привабливості території громади для системних інвесторів, інноваційних (високотехнологічних) виробництв.

5. Ефективне розпорядження земельними ділянками – на території і за межами населених пунктів.

6. Створення нових робочих місць у виробничих та невиробничих галузях економіки.

7. Посилення економічної спроможності і соціальної активності само зайнятого населення громади.

8. Формування сучасної дорожньої та супутньої інфраструктури, спрощення комунікацій між селами громади.

9. Покращення благоустрою і побутового комфорту на території сіл.

10. Оновлення і забезпечення безперебійної роботи інженерних мереж і комунікацій, у т.ч. магістральних (шляхом посилення співпраці з власниками і розпорядниками ресурсів).

11. Забезпечення доступності муніципальних, комунальних, соціальних (у т.ч. освітніх, медичних), адміністративних послуг, не залежно від місця проживання та соціально-гендерних особливостей одержувачів.

12. Створення умов для урізноманітнення культурного дозвілля, здорового способу життя, особистісного розвитку і творчої самореалізації мешканців громади.

13. Впровадження повноцінної системи роздільного збирання, сортування, переробки та утилізації сміття у відповідності з чинним законодавством.

14. Підвищення енергоефективності комунальних і приватних об'єктів інфраструктури, впровадження енерго заощадливих і «зелених» технологій, відновлювальних джерел енергії.

15. Збереження і розвиток людського капіталу, заохочення місцевої молоді до роботи та проживання на території громади.

16. Підвищення ефективності та безпечності використання наявних природних ресурсів, рекреаційного і туристичного потенціалу громади.

Ризики:

1. Системні корупційні ризики, які тягнуть за собою несправедливий розподіл коштів чи створюють перешкоди у розпорядженні ресурсами громади.

2. Системні ризики, пов'язані з президентськими, парламентськими і місцевими виборами (мобілізація фінансових та адміністративних ресурсів, «замовні» інформаційні кампанії, можливі зміни політичного курсу та ін.).

3. Близькість зони військового конфлікту та пов'язаних з цим обмежень, зокрема, щодо фінансування інфраструктурних проєктів, інвестиційної діяльності.

4. Скорочення обсягів грантової та пільгової кредитної підтримки, ускладнення доступу до зовнішніх фінансових та інших ресурсів.

5. Погіршення макроекономічних показників, а також показників інвестиційної привабливості, легкості ведення бізнесу та інших – на національному рівні.

6. Збільшення податкового навантаження (прямого чи прихованого) на суб'єктів підприємництва, перш за все – на малий і середній бізнес.

7. Уповільнення реформи децентралізації, незбалансованість законодавства, зворотній перерозподіл повноважень між державою й органами місцевого самоврядування на національному чи регіональному рівні.

8. Посилення конкуренції та підвищення якості життя у сусідніх громадах, що може спричинити додаткову міграцію населення.

9. Погіршення стану довкілля на території громади через збільшення техногенного навантаження (забруднення р. Дніпро, експлуатація полігону ТПВ-3, нові небезпечні виробництва на сусідніх територіях тощо).

10. Недостатній досвід муніципального управління, відсутність порозуміння та ефективної взаємодії між різними суб'єктами всередині громади, послаблення власного кадрового потенціалу.

11. Подальше погіршення соціально-демографічних показників (старіння населення, зменшення частки осіб працездатного віку тощо).

12. Відсутність підтримки діяльності органів місцевого самоврядування з боку мешканців громади, відсутність активної громадянської позиції, низька мотивація до співпраці.

Результати SWOT-аналізу свідчать про те, що станом на початок реалізації Стратегії громада матиме певну перевагу слабких сторін над сильними, але при цьому зовнішні можливості для розвитку в цілому переважають над загрозами. Завданням стратегічного планування в цій частині є ефективне використання зовнішніх можливостей для підтримки власних сильних сторін і зменшення слабких сторін (порівняльні переваги та виклики) і запобігання загрозам, які посилюють слабкі сторони громади, одночасно зменшуючи сильні сторони (ризики).

Комунальна установа «Агенція розвитку Широківської громади» відкрита до співпраці з органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, закладами й установами, громадськими організаціями, підприємцями, закладами

вищої освіти, дослідницькими центрами, незалежними експертами, а також ініціативними групами й окремими мешканцями, які мають ідеї для розвитку своєї громади.

Пріоритетами діяльності агенції на 2021-2028 рік залишаються розробка пропозицій для інвесторів і грантових проектів, розширення міжнародного співробітництва та подальше налагодження співпраці між владою, бізнесом і громадськістю в Широківській громаді.

24 люте перевернув життя кожного українця. Ворог змінив плани мешканців громади. Зараз же в Широківській громаді ситуація спокійна, але треба підтримати тих українців, які перебувають в окупації та переселенці. Зараз в період війни допомоги потребують ТИСЯЧІ людей.

Нова реальність Широківської громади – суттєве збільшення численності населення.

Щодня приїжджають нові переселенці. Третина з них діти.

Родини обирають громаду як відносно безпечне місце. Треба їх підтримати та допомогти адаптуватись.

Зараз в Широківській громаді проживає 3459 мешканців зі статусом ВПО, третина з яких - діти і це тільки ті, хто встиг оформити довідку. Через посилення обстрілів Запоріжжя більшість переїжджає із обласного центру. В селах вони відчують більшу безпеку, ніж у власних квартирах. Серед мешканців громади є 63 сім'ї, що опинилися в складних життєвих обставинах. 700 дітей з багатодітних сімей. 504 людини з інвалідністю, з них 80 дітей. 54 малозабезпечені родини та майже 1800 пенсіонерів, що мають мінімальний дохід і є соціально ізольованими та мало мобільними, проживаючи в малонаселених селах громади. Всіх цих людей треба підтримати.

Активно працює гуманітарний штаб.

Головні напрямки сьогодні:

- застатись продовольством для усіх старостинських округів;
- розселити і забезпечити продуктами переселенців (понад півтисячі людей з Маріуполя, Мелітополя, Бердянська, Токмака, Пологів, Василівки, Чернігівки, Гуляйполя та інших населених пунктів перебувають у громаді);

- допомагати жителям громади, які через війну опинились у складних життєвих обставинах, багатодітним, самотнім, самотнім;
- допомагати громадам Запорізької області, які зараз знаходяться під окупацією;
- допомагати тер обороні та ЗСУ.

Керівництво громади спеціалісти ЦНАПу, соціальної та медичної сфер намагаються впоратись з новою хвилею евакуації. Саме тому треба продовжувати шукати можливості, щоб забезпечити вразливі верстви населення зі статусом ВПО.

Плани на найближче майбутнє стосуються підготовки громади до зими, налагодження освіти у військовий час, прихисток для ВПО та багато інших проблем, які потрібно вирішувати керівництву Широківської громади.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи було дано організаційно-економічну характеристику системи управління Широківської територіальної громади.

Визначені стратегічні цілі, вирішення яких дозволить створити сучасні, високоякісні сервіси, підвищити добробут населення, створити нові можливості для самореалізації кожного мешканця Широківської територіальної громади.

Сформовано зміст SWOT - аналізу системи управління Широківської територіальної громади.

Для визначення основних напрямків розвитку системи соціального захисту населення Широківської сільської ради проведено SWOT-аналіз, з урахуванням порівняльних переваг, викликів та ризиків, а також стратегічного бачення розвитку Широківської сільської ради, які передбачають формування переваг шляхом мінімізації впливу на розвиток слабких сторін та за допомогою можливостей, які виникають в нашій країні внаслідок реформ. При цьому громада повинна максимально використати свої сильні сторони.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ШИРОКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Формування напрямів удосконалення системи управління територіальних громад як запорука отримання перемоги

В усіх європейських країнах суспільною цінністю є «добре врядування» (Good Governance), яке сприяє забезпеченню добробуту громадян та ствердженню основних демократичних цінностей. Тож більшість розвинених країн бажає досягти доброго врядування як демократичного, відповідального, ефективного, прозорого та підзвітного управління на місцевому рівні.

У штаб-квартирі Ради Європи в Страсбурзі відбувся Діалог високого рівня «Добре демократичне врядування в Україні: досягнення, виклики та шлях вперед у повоєнний період» під час Всесвітнього форуму за демократію у 2022 році 8-9 листопада.

Добре демократичне врядування є однією з ключових реформ в Україні.

Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни були підготовлені Центром експертизи доброго врядування Департаменту демократії і врядування, Генерального директорату з питань демократії та людської гідності Ради Європи в рамках проекту «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні», у відповідь на запит профільного Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.

Запропоновані рішення щодо забезпечення доброго демократичного врядування у повоєнний період, зосереджуючись на основних п'яти напрямках:

- підсилення ефективності місцевого самоврядування з урахуванням викликів, що постали у період дії воєнного стану та будуть обумовлені процесом відновлення України та набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС;

- перехід від військових адміністрацій у період дії воєнного стану до цивільних адміністрацій: механізми забезпечення демократичних процесів та безпечного демократичного середовища для виборів;

- повоєнні виклики та можливі шляхи для підсилення інституційної спроможності органів адміністрування виборів;

- забезпечення виборчих прав громадян у повоєнний період;

- оптимізація адміністративно-територіального устрою і його вплив на територіальну організацію та адміністрування виборчого процесу.

Аналіз міжнародних актів [62] щодо «доброго врядування» дозволяє визначити його основні складові, а саме:

- активна участь (як безпосередня, так і опосередкована через представницькі органи) у процесах прийняття рішень;

- верховенство права (правова система однакова для всіх);

- прозорість (свобода, повнота та доступність інформації);

- орієнтація на консенсус (баланс інтересів у вирішенні питань);

- всеохоплююча справедливість (врахування інтересів кожного);

- ефективність (максимальне задоволення потреб громадян);

- підзвітність (органи влади звітують громадянам).

До основних принципів «доброго врядування», які визначені рядом документів можна віднести:

- сталість та довгострокове врядування,

- підзвітність;

- відкритість та прозорість;

- представництво та участь громадян;

- ефективність;

- субсидіарність та узгодженість.

Місцева демократія є одним із ключових елементів демократії у країнах Європи та фактором стабільності, а участь громадян є основою самої ідеї

демократії. Громадяни, які визнають демократичні цінності, свої громадянські обов'язки та беруть участь у політичній діяльності, є опорою будь-якого демократичного устрою.

Враховуючи, що системи управління територіальних громад є найближчими до громадян та покликані представляти інтереси територіальної громади, посадова особа місцевого самоврядування має сприяти реалізації прав та свобод інших громадян. Демократизація суспільства вимагає від представника місцевої влади не лише політичної активності як громадянина та діяльності відповідно до власних переконань і цінностей, а й усвідомлення власної ролі і значення в житті громади, уміння діяти з урахуванням переконань та цінностей інших, чий інтереси уповноважений представляти.

Тож посадова особа системи управління повинна:

- застосовувати демократичні технології в управлінні, прийнятті рішень;
- забезпечувати доступність інформації про діяльність виконавчого комітету відповідної ради, власну службову діяльність у межах і порядку, встановлених законодавством;
- неупереджено виконувати свої посадові обов'язки, незважаючи на участь у позаробочий час у політичній чи громадській діяльності;
- діяти в межах законодавства;
- враховувати інтереси і потреби інших громадян;
- реалізовувати та послідовно обстоювати і захищати права та інтереси громадян;
- не допускати рішень і дій (бездіяльності), що порушують права, свободи і законні інтереси громадян;
- забезпечувати конфіденційність інформації, яка стосується приватного життя, честі й гідності громадян або яка пов'язана з виконанням службових обов'язків;
- поважати та забезпечувати свободи інших (свободу вибору, свободу слова, свободу віросповідання тощо);
- забезпечувати рівність прав та можливостей громадян, а також рівність обов'язків та відповідальності перед законом;

- не допускати при виконанні посадових обов'язків надання переваг або створення умов для надання переваг будь-яким особам, групам осіб за ознакою статі, раси, національної приналежності, мови, походження, майнового і посадового положення, місця проживання і відношення до релігії, переконань, належності до громадських об'єднань, професійної приналежності та за іншими ознаками;
- поважати національну історію, культуру, мову, традиції, віросповідання інших громадян;
- дотримуватися високої культури спілкування, не припускати проявів расизму, нетерпимості;
- сприяти активній участі громадян у життєдіяльності громади;
- забезпечувати прозорість та відкритість у діяльності органів місцевого самоврядування;
- поважати історію держави, культуру;
- спілкуватися державною мовою.

Не менш важливим аспектом реалізації принципів «доброго врядування» є ефективне просторове планування, у центрі якого знаходиться людина та її добробут, а також взаємовідносини людей з навколишнім середовищем. Це планування має бути демократичним, всебічним, функціональним та орієнтованим на довгу перспективу.

Просторове планування Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області відбувається через пропозиції для інвесторів:

1. Будівництво гуртово-роздрібного ринку на трасі державного значення Н-08 «Бориспіль-Дніпро-Запоріжжя».

Вартість проекту: 12 млн. USD

Метою проекту є облаштування гуртово-роздрібного ринку для зберігання, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, місце купівлі-продажу конкурентоспроможної сільськогосподарської сировини і продовольства оптовими і роздрібними торговельними підприємствами і приватними торговцями.

2. Розвиток зеленого туризму та зон відпочинку.

Створення умов для відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості а також культурної, історичної та етнографічної спадщини громади.

3. Будівництво закладів і об'єктів відпочинку та оздоровлення

Інфраструктура спорткомплексу включає: критий спортивний комплекс (для ігрових видів спорту) з майданчиком розміром 50x25 м.; два футбольні поля класичного стандарту з глядацькими трибунами; тенісні корти; волейбольні та баскетбольні майданчики; столи для малого тенісу; ресторан; місця для влаштування літніх таборів-кемпінгів; будівництво критого басейну. Для прийому великої кількості гостей необхідно збудувати готельний комплекс.

4. Будівництво заводу комплексного сортування та переробки твердих побутових відходів. Вартість проекту: понад 13 млн. USD

Проектом передбачається організація виробництва з переробки побутових відходів з виділенням з них цінних фракцій, придатних для вторинної переробки.

5. Створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі збору ягід, фруктів та переробки молочної продукції. Надання сільськогосподарських та комунальних послуг, техніки населенню громади для обробітку присадибних ділянок (оранка, культивуація), транспортні послуги.

6. Енергія води.

Забезпечення потреб в якісній питній воді жителів сіл Широківської ОТГ. Проведення капітального ремонту та реконструкція мереж центрального водопостачання.

5. Розвиток садівництва та ягідництва.

Передбачено оновлення садів і інфраструктури плодово-ягідного ринку, технічне оснащення садів та ягідників на території громади.

6. Розвиток сонячної енергетики і будівництво сонячних електростанцій.

Проект передбачає будівництво сонячної електростанції та отримання електроенергії з відновлювального джерела (альтернативна енергетика).

Враховуючи, що Рада Європи надає важливого значення демократичним формам врядування, системи управління мають бути організовані так, щоб громадяни усвідомлювали, що вони мають право на добре врядування, зокрема, з питань якості роботи систем управління та доступу до інформації. Це можливе за умови, що представники інтересів територіальної громади володіють громадянськими компетентностями.

Стратегія сталого розвитку Широківської громади складається з 4-х стратегічних цілей:

Стратегічна ціль 1 – Висока якість публічних послуг, адаптована до зростаючих потреб різних, зокрема вразливих, груп мешканців громади. Активна спільнота, яка користується якісними публічними послугами.

Стратегічна ціль 2 – Конкурентоспроможна та інноваційна місцева економіка на основі місцевих ресурсів, традицій та спеціалізацій і підприємницьких ініціатив мешканців.

Стратегічна ціль 3 – Високоякісний спеціалізований туризм регіонального значення, який розвивається на основі місцевих ресурсів та традицій, з бережним ставленням до природи. Вільний час – тільки в Широківській громаді.

Стратегічна ціль 4 – Розширення і покращення якості комунальної інфраструктури, яка забезпечує підвищення комфорту проживання та посилення охорони життя і здоров'я мешканців.

Таким чином, створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження

ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування ставить за необхідність формування системи управління у представників влади територіальних громад.

3.2. Практичні удосконалення механізмів системи управління територіальних громад в умовах воєнного стану

Досягнення будь-яких цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій громад, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

За час існування Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області досягнуто певного прогресу у сфері соціального захисту населення: створено систему управління та надання соціальних послуг, затверджено низку програм, спрямованих на підвищення добробуту населення, забезпечено фінансування з місцевого бюджету видатків на соціальну підтримку вразливих категорій мешканців громади.

Разом з тим, місцева система надання соціальних послуг є досить обмеженою та недостатньо ефективною. Види соціальної підтримки та послуг орієнтовані у більшості на можливості соціальних установ та фінансовий ресурс громади, що обмежує розвиток соціальних послуг та призводить до неможливості задовольняти потреби вразливих мешканців громади.

В період реформування системи соціального захисту населення та органів державної влади велике значення набуває системна робота з організації соціальної підтримки, ефективного розподілу фінансового ресурсу та залучення громадськості до прийняття соціально важливих рішень.

Своєрідним дороговказом на шляху реформ повинна стати Стратегія розвитку системи соціальних послуг Широківської сільської ради, яка визначає цілі та пріоритети, основні напрямки змін та покращень у сфері надання соціальних послуг. Стратегічний документ враховує вимоги сучасного законодавства, орієнтований на концепцію реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 року № 1057-р.

Комплекс, запропонованих стратегією, завдань та заходів передбачає розширення доступу осіб, які перебувають в складних життєвих обставинах, до якісних та ефективних соціальних послуг.

Реалізація стратегічних цілей дозволить створити сучасні, високоякісні соціальні сервіси, підвищити добробут населення, створити нові можливості для самореалізації кожного мешканця Широківської сільської ради.

Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах територіальних громад є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів територіальних громад Запорізької області.

1. В Широківській територіальній громаді, яка відноситься до Запорізького району, за місцеві кошти були придбані в достатній кількості експрес-тести на коронавірус, а також 10 ізоляційних костюмів для медичних працівників. В територіальній громаді введена послуга «Соціальне таксі», яке готове перевозити не лише осіб з порушеннями опорно-рухового, але і інших людей з тяжкими хворобами, які не мають змоги самотійно дістатись до лікарні, поліклініки тощо.

Прикладом є допомога у підвозі до лікарні тих верст населення, які потребують постійного проходження процедури гемодіалізу, яких Широківська територіальна громада вже безкоштовно доставляє до лікарні.

2. Успішною ідеєю удосконалення політики децентралізації в Запорізькій області є створення територіальними громадами нових туристичних продуктів. Мальовничі краї та історичні місця Запорізької області є дуже привабливими для іноземців і самих українців. Загалом, туризм одна з креативних галузей економіки, яка стрімко розвивається.

В Україні багато сільських, селищних та міських громад роблять акцент на розвиток туризму, адже туризм створює прямі та непрямі економічні, соціальні та культурні вигоди. Крім того, розвиток туризму часто застосовується в громадах, які не мають іншого вибору для стимулювання економічного розвитку. Найголовніше при виборі туристичної промоції – вибрати оптимальне співвідношення між

вартістю і якістю. Враховуючи, що більшість потенційних туристів отримують інформацію для прийняття рішень про нові мандрівки через інтернет – необхідно створити веб-сайт територіальної громади та тематичні сторінки у соціальних мережах для просування туристичних можливостей громади. Усі дії у рамках цього завдання мають відбуватися за участі фізичних осіб, підприємств, організацій, які потенційно отримують додаткові прибутки від надання туристичних послуг.

3. Представники територіальних громад можуть пройти онлайн-курси за різноманітними темами, зокрема:

- інтегрована система надання публічних послуг у громаді;
- застосування теорії змін у стратегічному плануванні розвитку ОТГ;
- прозоре та підзвітне врядування в бюджетному процесі;
- причини виникнення корупції та успішні практики боротьби з нею;
- формування ефективної мережі закладів освіти в громаді;
- практика міжмуніципального співробітництва;
- підхід, орієнтований на пацієнта (участь пацієнтів у наданні медичних послуг).

4. Відтепер представники територіальних громад та активні мешканці громад зможуть отримувати нові знання та активно використовувати їх в процесі розвитку громад.

Одним із головних питань на даний момент, що потребує вдосконалення це забезпечення зайнятості населення об'єднаних територіальних громад.

5. На території ОТГ потрібно створювати сучасні підприємства з іноземними інвестиціями. Впровадження інвестиційної політики територіальних громад передбачає:

- визначення територій пріоритетного інвестиційного розвитку громади;
- розробку і затвердження правил регулювання земельних відносин та забудови на принципах приватно-публічного партнерства;
- розробку веб-сайту англійською та українською мовами кожної територіальної громади.

6. Для розвитку сільських громад вкрай необхідне підвищення доходів сільських домогосподарств, запровадження нових культур та технологій у дрібнотоварному с/г виробництві, у т.ч. у домогосподарствах. Для цього необхідно:

- вивчення кон'юнктури ринку для виявлення переліку сортів рослин, вирощування яких не пов'язане зі складними технологіями та дозволить мешканцям сільських територій громади отримувати вищі прибутки у порівнянні з вирощуванням традиційної рослинницької продукції;

- вивчення технологій вирощування та шляхів збуту нових сільськогосподарських культур;

- відбір ініціативних представників сіл, які мають потенційну зацікавленість у вирощуванні нових сортів рослин;

- затвердження та реалізація програми для забезпечення сільських домогосподарств насінням/саджанцями нових культур. Для вдосконалення внутрішніх екологічних процесів та ефективного розвитку об'єднаних територіальних громад постає питання переробки та зберігання твердих побутових відходів.

Це роздільний збір відходів або взагалі його відсутність, це відмова власників житлових будинків укласти договори на вивіз сміття, це нестача контейнерів для відходів, це відсутність сміттєзвалищ, що призвело до зростання числа стихійних сміттєзвалищ на територіях новоутворених громад.

Для більш ефективного управління твердими побутовими відходами, територіальним громадам необхідно:

- повністю охопити території громад послугами зі збору та вивезення твердих побутових відходів;

- запровадити систему роздільного збирання відходів;

- оновити контейнери, майданчики та парк сміттєвозів;

- провести просвітницьку та роз'яснювальну роботу щодо підвищення рівня відповідальності та екологічної культури мешканців громад.

Територіальні громади стикаються з певними викликами, ризиками та загрозами, подолання яких потребує фінансових ресурсів, досвідчених кадрів, відповідного нормативно-правового підґрунтя процесу реформування.

Складнощі системи соціального захисту в Широківській громаді обумовлені :

- 1) передачею повноважень соціального захисту населення на місцевий рівень без відповідного фінансового забезпечення та професійної підготовки працівників;

2) обмеженим матеріально-технічним ресурсом громади (відсутність власного приміщення та матеріально-технічної бази КУ «Центр соціальних послуг»);

3) недосконалим управлінським механізмом взаємодії місцевих структур та соціальних інституцій;

Як наслідок в громаді стримується розвиток соціальних послуг, знижується рівень якості, доступності та своєчасності соціальної підтримки.

Недостатня інформаційна та профілактична робота призводить до втрати місцевою системою соціального захисту превентивних функцій, спрямованих на запобігання виникненню складних життєвих обставин, зниження потенціалу залучення громадськості до вирішення питань суспільного розвитку, підвищення якості життя та добробуту громади.

З початку грудня в Широківській громаді почали працювати Пункти Незламності. Їх основна мета в громаді наступна:

1. Головне призначення Пунктів Незламності – в разі аварійного відключення електроенергії понад як на 24 години стати острівцем безпеки, стабільності, тепла та єдності.

2. У випадку відсутності електропостачання понад 24 години Пункти Незламності працюватимуть цілодобово та безкоштовно у форматі тимчасового перебування аж до моменту включення світла.

3. Громада – сільська, більш адаптована до проживання без централізованої подачі енергоресурсів, ніж великі міста з багатоповерхівками. Подбати про свою безпеку та комфорт повинен кожен:

- зробити запас продуктів тривалого зберігання,
- питної води,
- мати під рукою автономну туристичну горілку,
- ліхтарики та інші автономні пристрої освітлення,
- запальнички, сірники та свічки.
- у кого є автотранспорт, телефони і гаджети можна заряджати в машинах,
- тримати на повних зарядах павербенки.

1. В кооперації між собою, з родичами та сусідами, Пунктами Незламності у нас стає кожен будинок в кожному селі. Зараз маємо об'єднувати зусилля та допомагати один одному.

2. Просимо відвідувати Пункти Незламності лише в критичних та дійсно безвихідних ситуаціях. Кожна година робота генераторів – це літри пального. ми з вами маємо використовувати ресурси максимально ефективно та дбайливо. Щоб охопити допомогою більше людей впродовж тривалішого часу.

3. Пункти Незламності в Широківській громаді розташовані у селі Широкому (Центр дозвілля) та в селі Петропіль (приміщення школи).

4. В кожному з них можна зігрітись, підзарядити телефони, випити гарячого чаю. В разі критичних ситуацій, громада забезпечила в пунктах наявність розкладачок, ковдр, зарядних пристроїв, наявність працюючого генератора, запаси води, гарячі напої, опалення приміщень, запас пального для генераторів.

5. В наших Пунктах Незламності є графік чергувань і відповідальні особи готові допомогти кожному з вас у випадку тривалих відключень електроенергії.

З початку повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, мешканці Широківської громади постали перед новою реальністю, яка стрімко породжувала нові виклики та проблеми. Передусім, вони стосувались забезпечення найнеобхіднішим наших захисників та тих мешканців, які є найбільш соціально вразливими.

На Запоріжжі тривають бойові дії. Чотири з п'яти районів області тимчасово окуповані російськими військами. Широківська сільська територіальна громада, яка розташована біля Запоріжжя, стала гуманітарним центром та допомагає громадам-сусідам вижити: відправляє речі першої необхідності та продукти, надає притулок для переселенців, які тікають від окупації та бойових дій. З початку російської агресії широківці відправили громадам Запорізької області понад 60 тонн медикаментів, харчів, засобів гігієни.

З перших днів війни України з Росією у Широківській громаді було створено Гуманітарний штаб, центр прийому та розподілу допомоги. Окрім забезпечення необхідним мешканців громади та переселенців, допомоги військовим, широківці підтримують громади Запорізької області.

Загалом Широківська громада вже підставила плече більше половині із 60 існуючих громад області. Серед яких: Гуляйполе, Оріхів, Комишуваха, Пологи, Степногірськ, Комиш-Зоря та багато інших територій.

Окрім того, усі переселенці мають можливість укласти угоду з сімейними лікарями. За направленням медиків вони можуть безкоштовно отримати необхідні ліки паралельно з державною програмою «Доступні ліки». Медикаменти надходять у громаду від різних благодійних фондів.

Громада також надає послуги з освіти, усі діти шкільного віку навчаються у школах, а також з дітками працюють у місцевих будинках культури, коли є така можливість.

У Широківську громаду приїхали люди (близько 4 тисяч нових мешканців) з різних міст, селищ, з різними історіями, але всі вони об'єднані спільним горем.

У громаді є психологи, які працюють з новими мешканцями. А часом їм просто потрібно виговоритися, поділитися своїми емоціями та переживаннями.

Першочергові проблеми вирішені, і разом з партнерами керівництво громади почало шукати можливості розвитку та підтримки інфраструктури.

Продукти харчування, теплі речі, побутова хімія та засоби гігієни – багато тих предметів, які були звичними для побуту до повномасштабної війни, для когось раптово стали дефіцитом. І тоді, разом з міжнародними друзями та партнерами змогли забезпечити постачання такої допомоги та роздачу її тим, хто цього потребував. В перші місяці війни така робота була життєво необхідною для громади. Вже є перші результати, яких вдалось досягнути. Варто зазначити, що станом на зараз різне обладнання та інструмент вже доставлено та вони працюють на підсилення медичної та соціальної сфер життя громади, житлово-комунального господарства. А вартість отриманої технічної допомоги обраховується мільйонами гривень.

Завдяки злагодженій роботі всіх структурних підрозділів апарату громади, залучення допомоги від міжнародних програм та організацій, цього року комунальне підприємство «Благводсервіс Широківської громади» змогло отримати широкий спектр інструменту та обладнання. Наразі комунальники працюють в умовах збільшеного навантаження на систему ЖКГ (через збільшення кількості населення, яке фактично проживає на території), а також в ускладнених умовах проведення ремонтних робіт на обладнанні (в умовах воєнного стану та порушення логістичних ланцюгів, комплектуючі знаходити стає складніше, а їх вартість суттєво зростає). Тому оновлений перелік обладнання стає вагомою допомогою для роботи

комунального підприємства. Тож, за останні місяці комунальники отримали 2 екскаватори, 3 великі генератори (для насосної станції та інших потреб підприємства), десятки баків для питної води, 37 баків для сміття, понад 40 одиниць інструментів: апаратів для сварки, різки, шліфування, бензопили, шуруповерти, комплектуючі для інструментів. Отримані екскаватори допомагають більш оперативно дістатись до місця поривів на водогонах громади, які стаються на глибині, що скорочує загальний час виконання робіт з усунення несправностей. Цієї ж мети допомагають досягнути десятки одиниць отриманого інструменту. Також комунальники отримали на баланс і різноманітне насосне обладнання, яке дозволить стабілізувати роботу системи централізованого водопостачання в нашій громаді. Отримані генератори дозволять забезпечувати певну автономність у виконанні робіт в умовах, коли централізоване електропостачання вимикається. На жаль, ворог продовжує бити по енергетичній інфраструктурі України, тож важливо бути готовими до виникнення кризових ситуацій та, в тому числі, позапланових аварійних відключень світла. Вся отриманна техніка вже працює над ліквідацією поривів, проведенні інших робіт, які гарантують належний рівень надання послуг, а також максимально оперативну ліквідацію несправностей, які трапляються в будь-який час, незалежно від мирних чи воєнних умов.

Медична сфера також живе в умовах підвищеного навантаження на кожного працівника. Багато в чому це пов'язано зі збільшенням кількості декларантів та мешканців громади, переїзду в наші села та селища людей з інших областей, які вимушено залишили власні домівки через війну. Тож наші Герої в білих халатах також потребують нашої допомоги. За останні місяці завдяки залученню зовнішніх коштів та інших ресурсів на грантовій основі, Клініка «Сімейний лікар» отримала та встановила обладнання для двох стоматологічних кабінетів. Відтепер послуги дитячого стоматолога доступні в місті Запоріжжі, де розташована центральна поліклініка медичного закладу, а також в Амбулаторії села Миколай-Поле. При цьому діагностика проходить на нових кріслах з сучасним обладнанням, яке працює в руках кваліфікованих фахівців – працівників.

Окрім цього, завдяки спільним зусиллям різних волонтерських організацій, а також небайдужих мешканців громади, автопарк Клініки поповнився вже на два автомобілі швидкої медичної допомоги. Транспортні засоби завезені з Європи та

мають достатньо сучасного обладнання для комфортного перевезення хворих та надання необхідної допомоги прямо в салоні автівки.

Окрім цього, медикам доставлені і генератори для забезпечення можливості стабільної автономної роботи всіх підрозділів лікарні в умовах вимкнення електроенергії, а також ємності для питної води для створення запасу на випадок кризових ситуацій. При цьому, частина отриманих баків для води розвезені на місця – у амбулаторії та ФАПі, які знаходяться безпосередньо в населених пунктах громади.

Підтримка нових мешканців громади, тих людей, які вимушено покинули власні домівки – новий напрямок роботи фахівців громади, який з'явився разом з повномасштабним вторгненням росії. Для того, щоб вони були забезпечені всім необхідним, в громаді не лише відбувається роздача продуктових та інших наборів, але і облаштовуються місця постійного або тимчасового перебування нових мешканців. Вдалось залучити понад мільйон гривень на облаштування таких шелтерів для осіб, які мають статус ВПО. В приміщеннях були проведені косметичні ремонти, а також придбані меблі, побутова техніка, створені умови для більш комфортного проживання.

Також від партнерів отримані ліжка, розкладачки, шафи, подушки, ковдри, матраци, комплекти постільної білизни, і сумарно це – десятки одиниць побутової техніки та меблів, а також сотні одиниць предметів, необхідних для комфортного сну.

Робота в напрямку залучення додаткових ресурсів для громади триває. Поки що, наша країна знаходиться в стані війни, і за декілька десятків кілометрів від території наших населених пунктів знаходиться лінія розмежування, лінія фронту. Попри це, структури управління громадою знаходять різноманітні можливості для розвитку та модернізації інфраструктури установ, які надають послуги безпосередньо мешканцям громади. І кожен успіх – це результат ґрунтовної та злагодженої роботи, багатьох працівників громади. Від пошуку можливостей, оформлення проектних заявок до встановлення обладнання, підтримання його працездатності, звітування перед благодійниками – це все не один місяць роботи десятків людей. Все отримане обладнання вже працює на базі установ, і кожен користувач послугами може помітити на собі прогрес в підвищенні їх якості, швидкості надання тощо. Але ще

одним важливим моментом є той факт, що вся отримана допомога лишається в громаді, і буде продовжувати працювати для наших мешканців і після Перемоги. Війна рано чи пізно завершиться, ми переможемо та зможемо розпочати процес відновлення України, виходу на довоєнний рівень розвитку та планування подальшого зростання, роботи над ще більшою модернізацією послуг в нашій громаді. І основа для того, щоби всі доступні для мешканців послуги ставали дедалі кращими, а їх надання було максимально стабільним – продовжує закладатись вже сьогодні.

Одним з основних завдань Уряду спільно з громадами — є післявоєнна розбудова населених пунктів. Повномасштабне відновлення потребує від системи управління Широківської громади ґрунтового аналізу та планування, аби територіальна громада України відповідала сучасним підходам містопланування. Зокрема, була людиноцентричною, мала раціональне просторове планування, забезпечувала сталість системи міської мобільності, була інклюзивною, енергоефективною та екологічною.

Висновки до розділу 3

У третьому розділу магістерської роботи сформовані основні напрями удосконалення системи управління територіальних громад в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

У магістерській дипломній роботі отримані результати дають змогу сформулювати такі висновки.

1. Проведено теоретичне узагальнення науково-методичних підходів до визначення системи управління територіальних громад.

Територіальна громада є природним соціальним утворенням, яка виконує важливі суспільні функції, діє в межах держави та за допомогою якої реалізуються потреби та інтереси населення, що проживає на цій території. Вона поєднує в собі одночасно як функції низової, базової адміністративно-територіальної одиниці, яка формує фундамент для розвитку держави, так і носія місцевого самоврядування та інституту місцевого управління

2. Здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності публічної влади в адміністративному районі в умовах децентралізації. Були розглянуті різноманітні підходи щодо поняття «системи управління» запропоновані вітчизняними та зарубіжними авторами.

3. На сьогоднішній день у світі не існує жодної універсальної моделі чи методології, яку б можна в повному обсязі і без змін застосувати в Україні. Різні історичні умови розвитку сприяли формуванню декількох моделей організації місцевого самоврядування, специфічними ознаками яких є типи та форми взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Розвиток територіальних громад, чи муніципалітетів та комун, насамперед залежить від колишньої інфраструктури влади та самої політики центральної влади. Досвід інших країн може бути запозиченим, але не цілком, а лише конкретними відповідними аспектами, індивідуально до кожної країни, й не повторюванням чужих помилок.

4. Було надано організаційно-економічну характеристику та аналіз організаційно – управлінської структури Широківській територіальній громаді Запорізького району Запорізької області.

5. Проведена діагностика системи управління Широківській територіальній громаді Запорізького району Запорізької області.

6. Проведено SWOT-аналіз формування системи управління Широківської громади в умовах воєнного стану.

Результати SWOT-аналізу, співставлення сильних сторін і можливостей, слабких сторін і можливостей, слабких сторін і загроз визначали порівняльні переваги, ключові виклики та ризики, які враховані під час розроблення Стратегії.

7. Сформовані напрями удосконалення системи управління територіальних громад як запорука отримання перемоги. Удосконалені механізми системи управління територіальної громади в умовах воєнного стану.

8. Імплементация в Україні зарубіжного досвіду засвідчує, що при моделюванні функціонування місцевого самоврядування, необхідно внести певні корективи до класичної європейської класифікації моделей. Незалежно від прихильності до певної концепції місцевого самоврядування його можна визначити як форму народовладдя, що забезпечує гарантовану державою реалізацію права населення, об'єднаного в територіальну громаду, яке реально здатне та спроможне самостійно і під власну відповідальність управляти певною частиною місцевих справ у межах чинного законодавства.

А тому, з метою наближення моделі місцевого самоврядування в Україні до європейської, необхідно:

- провести функціональні та процедурні реформи місцевого самоврядування як шляхом чіткого розподілу повноважень за рівнями управління, так і в сфері адміністративно-територіального устрою з метою законодавчого унормування статусу адміністративно-територіальних одиниць та критеріїв їх виокремлення;

- запровадження виконавчих органів місцевого самоврядування; формування державної політики щодо об'єднання територіальних громад;

- удосконалити напрями формування матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування в Україні шляхом забезпечення відповідності між повноваженнями та фінансовим забезпеченням органів місцевого самоврядування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин Р. Демків І. Підтримка бізнесу та нівелювання загроз його функціонування у воєнний час //Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми менеджменту та публічногоуправління в умовах війни та післявоєнної відбудови України». (м. Тернопіль, 31 травня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 16–21.
2. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу// Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website). - 2018. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [https:// pidruchniki.com/91596/pravo/dosvid](https://pidruchniki.com/91596/pravo/dosvid)
3. Безгін В. Як війна змінить регіональну політику в Україні: децентралізація, громади, податки, економіка // AgroPolit.com. 22.04.2022. URL: [https:// agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnupolitiku-v-ukrayini](https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnupolitiku-v-ukrayini)
4. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В.С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С.Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 129 с.
5. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
6. Борщевський В., Матвеев Є., Куропас І., Микита О. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективне управління громадами в сучасних геополітичних реаліях // Громадський простір. 25.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijnahromady-detsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyh-realiyah>
7. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.

8. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
9. Воронкова В.Г. Публічне управління та адміністрування в інформаційному суспільстві: вітчизняний і зарубіжний досвід // За заг. ред.. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхарт. Регіни Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж.акад.- Запоріжжя: ЗІА, 2017.- 602 с.
10. Данилишин Б. Як держава може підтримати бізнес в умовах війни. Економічна правда— Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/20/684363/>
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О.М., 2018.-212 с.
13. Довідник магістра: спеціальність «Публічне управління та адміністрування» в УжНУ. 2021 – 2022 навчальний рік: навчальнометодичний посібник / За заг. ред. і впоряд. Маріана Токаря; розробники програм і каталогу навч.дисц. С. Асланов, В. Буркало, І. Вегеш, Є. Гайданка, Н. Кічера, Г. Кумар, Ю. Остапець, О. Сурніна-Далекорей, К. Червеньяк, І. Черленяк; Каф.політол.і держупр. УжНУ. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 400 с.
14. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні». Проект Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» 2022. URL:<https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680>
15. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні»: Проект Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні». / за ред. О.Гвоздік, Черногуб Н., Гвохдович Ю. Київ: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2022. 53 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

16. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / авт. кол.: [Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А. Ребкало та ін.]; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2019. 400 с.
17. Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. - 2018. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/844>
18. Жовнірчик Я.Ф., Мельник В.М. Зарубіжний досвід і вітчизняні традиції здійснення інноваційного розвитку територіальних громад органами місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. № 9/2015. С. 92-97.— Режим доступу:http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2015/22.pdf
19. Забейворота Т.В. Зарубіжний досвід упровадження адміністративно територіальної реформи в умовах проведення децентралізації влади. Навчально-методична серія «Кафедра», № 58. 34 с.
20. Закон України «Про правовий режим воєнного стану <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
21. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України. 2019. № 1(686). С. 75-89.
22. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю., Лаптев В. І. Методичний підхід до вибору напрямів просторового розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації та воєнного стану// Регіональна економіка. №7.2022. С. 67–73.
23. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю., Лаптев В. І. Концептуальні засади державного регулювання просторового розвитку територіальних громад. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2021. Вип. 26. С. 41–54.
24. Інститут економіки та прогнозування НАН України. URL: <http://ief.org.ua/#pagetitle>
25. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
26. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / за заг. ред. В. М. Олуйко. Київ: Ваїте, 2017. 432 с. 3.

27. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 10 січня 2022 року. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf>

28. Карпа М.І. Розвиток публічної служби в Україні: компетенційний підхід: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 264 с.

29. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч.посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІЕНЕЙ», 2015. 396 с. Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>

30. Кічера Н. Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №58; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 74 с.

31. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133. Навчально-методична серія «Кафедра», № 58. 69 с.

32. Коробка І. Законодавче забезпечення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту в контексті децентралізації. Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні : матеріали всеук. наук-практ. конф., 20 грудня 2019 р. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 232–236.

33. Красівський О. Я., Кулинич М. М., Мазій Н. Г. Управлінські аспекти соціально-економічного розвитку держави в контексті євроінтеграції // Ефективність державного управління: зб.наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Вип. 2 (67) : у 2 ч. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2021. - С. 32-40.

34. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. Економіка та держава. 2017. № 3. С. 64–70.

35. Лазарєва О. Публічна політика в системах державного управління країн розвиненої демократії: від теорії до практики. Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. 2020. Вип. 23. С.118-125.

36. Лелеченко А.П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні. Державне управління, удосконалення та розвиток. Збірник наукових праць. 2019. Вип. №1643.

37. Мельник А., Адамик В. Інтелектуалізація процесу реалізації стратегій регіонального розвитку: виклики сучасного стану та шляхи розв'язання проблем // Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України» (м. Тернопіль, 31 травня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 55–60.

38. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. Публікація видана за фінансової підтримки Уряду Швеції. SKLInternational 2016, оновлене видання 2020. 84 с. Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf

39. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>

40. Морозюк Н. В. Удосконалення організаційно-функціональної складової системи управління сільських територій в умовах сучасних інституційних змін. Економічний вісник університету. 2015. № 27/1. С. 118–123.

41. Нагаєв В. М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2018. 278 с. Режим доступу: http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1076/1/ЕЛЕКТР_ПОСИБ_ПУБЛ_АДМ_2018_.PDF.

42. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

43. Павлов О.І., Павлова І.О. Об'єднані територіальні громади України в системі публічного управління. Державно-управлінські студії. 2019. №5. Режим доступу: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf>

44. Павлов С. До питання правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування ризиками та загрозами надзвичайних ситуацій. Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні: матеріали всеук.наук-практ. конф. 20 грудня 2019 р. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 236–240.

45. Поняття про територіальну громаду та її роль. Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website). 2018. Режим доступу: http://pidruchniki.com/13330825/ekonomika/ponyattya_pro_teritorialnu_gromadu_rol#342

46. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика / за заг.редакцією Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018. 316 с.

47. Сайт Агенції розвитку Широківської громади: shyroke-agency.com.ua

48. Присяжнюк О. Ф., Плотнікова М.Ф. Механізми управління розвитком територіальних громад. Наукові горизонти: зб.наук. пр. 2018. № 11(72) С. 56-61.

49. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022: станом на 18.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

50. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 06 жовтня 1998 р. № 163-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. ст. 170.

51. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид.перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. Режим доступу: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>

52. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в пост воєнний період в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. У трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К. : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.

53. Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку територіальних громад України / за заг. ред. А. Мокій, Н. Павліха, Н. Науменко, О. Дацко. Регіональна економіка, 2018. № 4. С. 17–27.

54. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. Режим доступу: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>

55. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021–2027 років. Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/napryamkidiyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-napolityka>

56. Реформа децентралізації: перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів (посібник щодо розгляду окремих спорів, обумовлених змінами в адміністративно-територіальному устрої України, що відбулися у 2020 році). 2021. Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/750/Posibnyk_perekhid_vid_dobrovolnogo_obiednannia_do_administratyvnogo_ukrupnennia__1_.pdf

57. Родченко В. Б. Реалізація, моніторинг і оцінювання стратегії розвитку підприємництва в об'єднаних територіальних громадах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. «Міжнародні економічні відносини і світове господарство». 2018. Вип. 19, ч. 2. С. 162–167.

58. Сайт Широківської територіальної громади [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://shyroke.org.ua/>

59. Сайт міністерства розвитку громад та територій України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/>

60. Салюта В. А. Запровадження кращих європейських практик становлення та розвитку територіальних громад в Україні. Агросвіт. 2019. № 7. С. 65–70.

61. Свяневич П. Місцеве самоврядування в Польщі. Стисла історія реформи місцевого самоврядування в Польщі (2001). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: PS_- Laws_repot_2507_ucr.doc7

62. Сергієнко Е. О. Громадянська компетентність державних службовців як чинник розвитку громадянського суспільства // Теорія і практика державної служби: стратегія реформ – 2023: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. 30 жовт. – 23 листоп. 2019 р. Дніпропетровськ: Вид-во ДРІДУ при Президентові України, Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/dums_konf_2015/material_dums-2015.htm.

63. Сірик З.О. Європейський досвід реформування адміністративно-територіального устрою. Територіальний розвиток та регіональна економіка. Випуск 3 (113). С. 49-54. Режим доступу:[http://ird.gov.ua/sep/sep20153-\(113\)/sep20153\(113\)_049_SirykZO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20153-(113)/sep20153(113)_049_SirykZO.pdf)

64. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.

65. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Методичне забезпечення. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: https://www.minregion.gov.ua/Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація: конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-forstudents_for-web-2020.pdf

66. Теорії, технології та особливості реалізації адміністративних реформ у стрижневих країнах світу: монографія / автор. кол.: В.І. Шарий, О.В. Черевко, В.М. Мойсієнко. Черкаси, 2017. 316 с.

67. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у ХХІ сторіччі: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.

68. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.

69. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ

«Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

70. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.

71. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.

72. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородин, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

73. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А. Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. 216 с.

74. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. Аспекти публічного управління. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.

75. Чаплигін О.К. Можливості використання закордонного досвіду здійснення адміністративно-територіальних реформ в Україні / О.К. Чаплигін // Державне будівництво. — 2007. — № 1(1). — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2007_1\(1\)__47.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2007_1(1)__47.pdf)

76. Якобчук В.П., Тищенко С.В., Захаріна О.В. Управління територіальними громадами в умовах інтелектуалізації економіки. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. №1643. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1200>

ДОДАТОК А

Регламент роботи виконавчого комітету Широківської сільської ради
Запорізького району Запорізької області.

УКРАЇНА

ШИРОКІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА
ЗАПОРІЗЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
РІШЕННЯ

21.06. 2017

№01

Про затвердження Регламенту
роботи виконавчого
комітету Широківської
сільської ради Запорізького району
Запорізької області

Відповідно до статей 51,52,53 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, виконавчий комітет Широківської сільської ради

ВИРШИВ:

1. Затвердити Регламент роботи виконавчого комітету Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області (додається).

2. Рішення виконавчого комітету Широківської сільської ради від 17.11.2015 року № 02 «Про затвердження Регламенту роботи виконавчого комітету Широківської сільської ради» визнати таким, що втратило чинність.

3. Контроль за виконанням даного рішення покласти керуючого справами виконавчого комітету Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області Л.С.Головань.

Сільський голова

Д.О.Коротенко

ДОДАТОК Б

**Актуальний бюджет громади на 2022 рік
(з усіма змінами та доповненнями)
станом на 07.03.2022 року**

«Про бюджет Широківської сільської територіальної громади на 2022 рік» (зі змінами та доповненнями)

08523000000

(код бюджету)

Керуючись Бюджетним кодексом України та пунктом 23 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Широківська сільська рада Запорізького району Запорізької області

ВИРШИЛА:

1. Визначити на 2022 рік:

1) доходи бюджету Широківської сільської територіальної громади (далі – місцевий бюджет) у сумі 182 098 226 гривень, у тому числі доходи загального фонду місцевого бюджету – 152 875 481 гривень та доходи спеціального фонду місцевого бюджету – 29 222 745 гривень згідно з додатком 1 до цього рішення;

2) видатки місцевого бюджету у сумі 197 157 018 гривень, у тому числі видатки загального фонду місцевого бюджету – 155 282 976 гривень та видатки спеціального фонду місцевого бюджету – 41 874 042 гривень;

3) надання кредитів з місцевого бюджету у сумі 500 000 гривень, у тому числі надання кредитів із загального фонду місцевого бюджету – 500 000 гривень;

4) профіцит за загальним фондом місцевого бюджету у сумі 12 631 780 гривень згідно з додатком 2 до цього рішення;

5) дефіцит за спеціальним фондом місцевого бюджету у сумі 12 631 780 гривень згідно з додатком 2 до цього рішення;

6) оборотний залишок бюджетних коштів місцевого бюджету у розмірі 30000 гривень, що становить 0,02 відсотка видатків загального фонду місцевого бюджету, визначених цим пунктом.

7) резервний фонд місцевого бюджету в розмірі 100 000 гривень, що становить 0,1 відсотка видатків загального фонду місцевого бюджету, зазначених у цьому пункті.

2. Затвердити бюджетні призначення головним розпорядникам коштів місцевого бюджету на 2022 рік у розрізі відповідальних виконавців за бюджетними програмами згідно з додатком 3, 4 до цього рішення.

3. Затвердити на 2022 рік міжбюджетні трансферти згідно з додатком 5 до цього рішення.

Відповідно до пунктів 8, 10 статті 23 Бюджетного кодексу України делегувати виконавчому комітету Широківської сільської ради повноваження у період між сесіями сільської ради збільшувати (зменшувати) обсяги дохідної та видаткової частин місцевого бюджету в разі збільшення (зменшення) обсягів міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету України та місцевих бюджетів, здійснювати їх розподіл, а також перерозподіл обсягів затверджених міжбюджетних трансфертів між розпорядниками коштів місцевого бюджету та вносити зміни до переліку об'єктів, видатки на які у 2022 році будуть проводитися за рахунок коштів бюджету розвитку, згідно з рішенням виконавчого комітету погодженим з постійною комісією сільської ради з питань фінансів та бюджету, соціально-економічного розвитку, промисловості, підприємництва, транспорту та зв'язку, сфери послуг та регуляторної діяльності, інвестицій та міжнародного співробітництва з наступним внесенням змін до цього рішення.

4. Затвердити на 2022 рік обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів згідно з додатком 6 до цього рішення.

5. Затвердити розподіл витрат місцевого бюджету на реалізацію місцевих (регіональних) програм у сумі 77 735 859 гривень згідно з додатком 7 до цього рішення.

6. Установити, що у загальному фонді місцевого бюджету на 2022 рік:

1) до доходів загального фонду місцевого бюджету належать доходи, визначені статтею 64 Бюджетного кодексу України, та трансферти, визначені статтями 97 та 101 Бюджетного кодексу України;

2) джерелами формування у частині фінансування є вільний залишок бюджетних коштів, визначений пунктом 4 частини 1 статті 15 Бюджетного кодексу України.

7. Установити, що джерелами формування спеціального фонду місцевого бюджету на 2022 рік:

1) у частині доходів є надходження, визначені статтею 69¹ Бюджетного кодексу України;

2) у частині фінансування є залишок бюджетних коштів, визначений пунктом 4 частини 1 статті 15 Бюджетного кодексу України, а також кошти, що передаються із загального фонду місцевого бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду), відповідно до пункту 10 частини 1 статті 71 Бюджетного кодексу України.

8. Установити, що у 2022 році кошти, отримані до спеціального фонду місцевого бюджету відповідно до статті 69¹ Бюджетного кодексу України, спрямовуються на реалізацію заходів, визначених пунктом 2 статті 70 Бюджетного кодексу України.

9. Визначити на 2022 рік відповідно до статті 55 Бюджетного кодексу України захищеними видатками місцевого бюджету видатки загального фонду на:

оплату праці працівників бюджетних установ;

нарахування на заробітну плату;

придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів;

забезпечення продуктами харчування;

оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

соціальне забезпечення;

поточні трансферти місцевим бюджетам;

оплата енергосервісу.

10. Відповідно до статей 43 та 73 Бюджетного кодексу України надати право виконавчому комітету Широківської сільської ради отримувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, позики на покриття тимчасових касових розривів місцевого бюджету, пов'язаних із забезпеченням захищених видатків загального фонду, в межах поточного бюджетного періоду за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на договірних умовах без нарахування відсотків за користування цими коштами з обов'язковим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду.

11. Головним розпорядникам коштів місцевого бюджету забезпечити:

1) затвердження паспортів бюджетних програм протягом 45 днів з дня набрання чинності цим рішенням;

2) здійснення управління бюджетними коштами у межах встановлених їм бюджетних повноважень та оцінки ефективності бюджетних програм, забезпечуючи ефективне, результативне і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі;

3) доступність інформації про бюджет відповідно до законодавства, а саме:

здійснення публічного представлення та публікації інформації про бюджет за бюджетними програмами та показниками, бюджетні призначення щодо яких визначені цим рішенням, відповідно до вимог та за формою, встановленими Міністерством фінансів України, до 15 березня 2023 року;

оприлюднення паспортів бюджетних програм у триденний строк з дня затвердження таких документів;

4) взяття бюджетних зобов'язань відповідно до статті 48 Бюджетного кодексу України;

5) у першочерговому порядку потребу в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ відповідно до встановлених законодавством України умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати, на проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ, інші енергоносії, комунальні послуги та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами, та укладання договорів за кожним видом відповідних послуг у межах бюджетних асигнувань, затверджених у кошторисі.

12. Відповідно до пунктів 7, 8 та 10 статті 23 Бюджетного кодексу України делегувати виконавчому комітету сільської ради повноваження у період між сесіями сільської ради, у разі необхідності за обґрунтованим поданням розпорядників бюджетних коштів, здійснювати перерозподіл бюджетних асигнувань, затверджених у розписі місцевого бюджету та кошторисі, в розрізі економічної класифікації видатків бюджету, а також в розрізі класифікації кредитування бюджету - щодо надання кредитів з бюджету, у межах загального обсягу бюджетних призначень за бюджетною програмою окремо за загальним та спеціальним фондами місцевого бюджету, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків (окремо за загальним та спеціальним фондами місцевого бюджету), за рішенням виконавчого комітету сільської ради погодженим з постійною комісією сільської ради з питань фінансів та бюджету, соціально-економічного розвитку, промисловості, підприємництва, транспорту та зв'язку, сфери послуг та регуляторної діяльності, інвестицій та міжнародного співробітництва з наступним затвердженням на сесії сільської ради та внесенням змін до цього рішення.

13. Відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статті 101 Бюджетного кодексу України делегувати сільському голові повноваження в процесі виконання місцевого бюджету укладати договори щодо умов надання субвенцій з місцевого бюджету та отримання їх з інших бюджетів.

14. Встановити обсяг Громадського бюджету для подачі проєктів у 2022 році в сумі 500 000 гривень
15. Затвердити напрями та обсяги використання коштів місцевого бюджету відповідно до рішення виконкому Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області від 18.01.2022 № 16 «Про внесення змін до бюджетних призначень на 2022 рік», від 10.02.2022 № 66 «Про внесення змін до бюджетних призначень на 2022 рік». від 03.03.2022 № 70 «Про внесення змін до бюджетних призначень на 2022 рік».
16. Установити, що це рішення набирає чинності з 01 січня 2022 року.
17. Додатки 1, 2, 3, 5, 7 до цього рішення є його невід'ємною частиною.
18. Відповідно до частини четвертої статті 28 Бюджетного кодексу України забезпечити опублікування цього рішення в десятиденний строк з дня його прийняття.
19. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію сільської ради з питань фінансів та бюджету, соціально-економічного розвитку, промисловості, підприємництва, транспорту та зв'язку, сфери послуг та регуляторної діяльності, інвестицій та міжнародного співробітництва відповідно до частини 1 статті 114 Бюджетного кодексу України.

Сільський голова

Денис КОРОТЕНКО